

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΚΡΗΤΗΣ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΔΗΜΟΓΕΡΟΝΤΙΑΝ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Τὰ ἐνταῦθα ἐκδιδόμενα ἀδεία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου κ. Εὐγενίου ἔγγραφα ἀπόκεινται ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Κρήτης καὶ ἀποτελοῦν μέρος τῶν ταξινομημένων ἤδη ἀρχείων τῆς Δημογεροντίας Ἑρακλείου¹ καὶ τῆς Μητροπόλεως Κρήτης². Ὡς τὰ ἤδη ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Ἐπισκόπου Λάμπης καὶ Σφακίων Εὐμενίου³, ἐκ τῶν ἀποκειμένων ἐν τῷ Μουσείῳ Ἑρακλείου, διαφωτίζουν τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῆς τελευταίας περιόδου τῆς Τουρκοκρατίας (ιδίᾳ τὴν ἱστορίαν τοῦ 1ου ἡμίσεος τοῦ 19 αἰῶνος), καὶ παραλλήλως πολλὰ ἄλλα ἱστορικὰ γεγονότα, ὡς καὶ τὰς ἐν γένει κρατούσας, κατὰ τὴν περίοδον εἰς ἣν ἀνήκουν, συνθήκας.

Ἐκ τῶν ἐκδιδομένων ἔγγραφων ἄλλα εἶναι καθαρῶς ἐκκλησιαστικοῦ περιεχομένου, ἄλλα ἀπευθύνονται πρὸς τὴν Ἐθναρχοῦσαν Ἐκκλησίαν, ἥτις τὰς Χριστιανικὰς Δημογεροντίας⁴, αἵτινες ἰδρύθησαν ἀπὸ τοῦ 1858 εἰς τὰ Διαμερίσματα Ἑρακλείου, Χανίων καὶ Ρεθύμνης, τε-

¹) Ἡ ταξινόμησις τοῦ Ἀρχείου τῆς Δημογεροντίας Ἑρακλείου ἀνελήφθη ὑπὸ τῆς Ἑταιρίας Κρητικῶν Ἱστορικῶν Μελετῶν, τῇ προτάσει τοῦ ἐταίρου αὐτῆς κ. Στυλ. Φιοράκη. Ἀνετέθη δὲ τὸ ἔργον εἰς τὴν ἐπιμελήτριαν τοῦ Ἱστορικοῦ Μουσείου Κρήτης κ. Ἀναστασίαν Λογιάδου - Πλάτωνος καὶ εἰς τὸν ὑποφαινόμενον (Αὐγούστος 1959 - Φεβρουάριος 1961).

²) Ὁ Σεβ. κ. Εὐγένιος ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν, ὅπως ταξινομηθῇ τὸ ἐν λόγῳ Ἀρχεῖον, τοῦ ὁποίου τὸ περιεχόμενον εἶναι λίαν ἐνδιαφέρον.

³) Εὐμενίου Φανουράκη, Ἀνέκδοτα ἐκκλησιακὰ ἔγγραφα τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας, Κρητικά Χρονικά Α' (1941), σσ. 155 - 172, 256 - 274, 487 - 504, Β' (1948), σσ. 109 - 128, 298 - 317, 454 - 468, Γ' (1949), σσ. 127 - 142, 351 - 362, Δ' (1950) σσ. 65 - 74, 214 - 232, Ε' (1951), σσ. 87 - 95, 295 - 301, 413 - 430, ΣΤ' (1952), σσ. 133 - 154, 274 - 290, 321 - 350.

⁴) Αἱ Δημογερονταὶ ἰδρύθησαν τὸ 1858 ἡ ἴδρυσις τῶν ἐζητήθη ἀπὸ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Μαυρογένη, βλ. σχετικῶς Β. Ψιλάκη, Ἱστορία τῆς Κρήτης, Χανία, 1909, Γ', σ. 831. Φαίνεται ὅτι καὶ παλαιότερον κατεβλήθησαν προσπάθειαι πρὸς δημιουργίαν Δημογεροντιῶν. Ὁ Στέφανος Νικολαΐδης ἀναφέρει, ὅτι «ἐδῶ ὑπῆρχε σκιά τις Δημογεροντίας ἀπὸ τὸ 1843», βλ. Μ. Παρλαμά, Ἱστορικὰ καὶ Βιογραφικὰ Σημειώματα τοῦ Στεφάνου Νικολαΐδου, Κρητικά Χρονικά, Γ' (1949), σ. 319. Εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν Δημογεροντιῶν περιῆλθον αἱ κληρονομικαὶ καὶ ὀρφανικαὶ ὑποθέσεις τῶν Χριστιανῶν. Προηγουμένως ὑπήγοντο εἰς τὸ Μουσουλμανικὸν Ἱεροδικεῖον τοῦ Μεχκεμέ. Κανονι-

λοῦσαι ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Μητροπολίτου Κρήτης καὶ τῶν Ἐπισκόπων Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου, Ρεθύμνης καὶ Αἰλοποτάμου, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ διευρυνθοῦν αἱ εἰς ἔθνικὸν πεδίων ἀρμοδιότητες τῆς Ἐκκλησίας ὡς αἱ ἐπὶ τῶν κληρονομικῶν καὶ ὄρφανικῶν ὑποθέσεων τῶν Χριστιανῶν, αἵτινες προηγουμένως ὑπήγοντο εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ Μουλᾶ. Ἡ Ἐκκλησία, ἐξ ἄλλου, ἐνδιαφερομένη πάντοτε διὰ τὴν παιδείαν τῶν ὑποδούλων τέκνων της, ἤσκησεν ἔλεγχον διὰ τοῦ Μητροπολίτου καὶ τῶν Ἐπισκόπων, οἵτινες προήδρευσαν τῶν Σχολικῶν Ἐφοριῶν.

Ὁ Μητροπολίτης Κρήτης οὐχὶ μόνον προΐστατο τῆς Δημογεροντίας Ἡρακλείου, ἀλλὰ καὶ ἤσκησεν ἐπιβλεψιν καὶ ἐπιτήρησιν ἐπὶ τῶν λοιπῶν Δημογεροντιῶν τῆς Νήσου⁶. Πρὸς τοῦτον ὅθεν ἔδει νὰ ἀπευθύνωνται διὰ τῶν Προέδρων τῶν αἱ τελευταῖαι διὰ τὴν ἐπίλυσιν παντὸς ζητήματος. Εὐνόητον τυγχάνει ὅτι διὰ τοῦ Μητροπολίτου διεξήγετο καὶ ἡ πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον ἀλληλογραφία τῆς Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον πάλιν ἀπευθύνεται πρὸς αὐτὸν διὰ πᾶν ζήτημα ἀφορῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κρήτης.

Κατὰ ταῦτα τὰ ἐνταῦθα ἐκδιδόμενα πατριαρχικά ἔγγραφα τοῦ Οἴκου. Πατριαρχεῖου ἀπηυθύνθησαν εἰς τὸν Μητροπολίτην ὑπὸ τὴν ιδιότητα αὐτοῦ ὡς Προέδρου τῆς Δημογεροντίας Ἡρακλείου καὶ ὑπευθύνου ἔναντι τοῦ Πατριαρχεῖου καὶ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης διὰ πᾶν ζήτημα ἀφορῶν εἰς τὴν δρᾶσιν τῶν ἐν Κρήτῃ Χριστιανῶν. Πολλάκις ἐμπεριέχουν κείμενα ἄλλων ἐγγράφων ἀπαραίτητα διὰ τὴν πλήρη κατανόησιν τοῦ περιεχομένου των, ὡς ἀπαντήσεις τῶν Μητροπολιτῶν, ἀναφορὰς κλπ. Τῶν τελευταίων τούτων τὰ κύρια συνεκδίδονται ἐνταῦθα, ἐνῶ τῶν ἥττονος σημασίας παρατίθεται μόνον περίληψις.

Ἐπίσης τῶν ἐντύπων ἐγκυκλίων ἐκδίδομεν μόνον ἐκείνας, αἵτινες ἔχουν ἰδιάζουσαν σπουδαιότητα.

Παρεθέσαμεν συντόμους σημειώσεις, ἀπαραιτήτους διὰ τὴν κατανόησιν τῶν ἐκδιδομένων ἐγγράφων.

Παραμένουν εἰσέτι πρὸς ἔκδοσιν τὰ ἔγγραφα τῶν λοιπῶν Πατριαρχείων πρὸς τὴν Μητρόπολιν Κρήτης, ὡς ἐπίσης ἐπιστολαὶ ἀνωτάτων κληρικῶν, ἀπευθυνόμεναι πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κρήτης.

μόν τῶν Δημογεροντιῶν βλ. εἰς Κρητικὸν Κώδικα, τεῦχος πρῶτον, σ. 12 · 18. Ὁ Κώδιξ οὗτος ἐδημοσιεύθη τῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ Ν. Σταυράκη, βλ. Στατιστικὴ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Κρήτης, Ἀθήνησι, 1890, σ. 160.

⁶) Κρητικὸς Κώδιξ, τεῦχος πρῶτον, σ. 15.

I

Γράμμα πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κυρίλλου πρὸς τὸν κλῆρον καὶ τοὺς προκρίτους τῆς Κρήτης, δι' οὗ ἀγγέλλεται αὐτοῖς ἡ ἐκλογή τοῦ Ἰωαννικίου ὡς Μητροπολίτου καὶ ὀρίζονται ὡς ἐπίτροποι, μέχρι τῆς καθόδου αὐτοῦ εἰς τὴν νῆσον, ὁ ἐπίσκοπος Ἀρκαδίας Γρηγόριος καὶ ὁ ἀρχιμανδρίτης τοῦ Παναγίου Τάφου Ἡσαΐας. (Αὐγούστος 1857).

Ἀρχεῖον Δημογεροντίας Ἡρακλείου (ΑΔΗ), Πατριαρχικὰ Ἐγγραφα (ΠΕ), ἀριθμ. χειρογρ. 1. Ἐν πρωτοτύπῳ, ἐπὶ χάρτου διαστ. 0,57 × 0,81 μ., με ὀριζοντίας ὑδατίνας γραμμὰς καὶ θυρεὸν κατὰ τὴν κάτω παρυφήν, φέροντα στέμμα μετὰ μήνης ἐπὶ τριῶν ἐν σχήματι οἰκοσῆμου περικλειστων ἀστέρων, κατὰ δὲ τὴν ἄνω παρυφήν τὰ γράμματα V. G. Μετὰ τὰς λέξεις: κὺρ Ἡσαΐαν, κενὸν μήκους 0,23 μ. συμπληρούμενον διὰ κυματοειδοῦς γραμμῆς. Κατάστασις διατηρήσεως καλὴ πλὴν μικρῶν φθορῶν κατὰ τὰ σημεῖα τῆς πτύξεως.

Κύριλλος ἑλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης

† Θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι οἱ ὑποκείμενοι τῇ Ἁγιοτάτῃ Μητροπόλει Κρήτης, ἐν ἀγίῳ Πι(εύμαι) ἀγαπητοὶ ἡμῶν ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοί, καὶ Ἐντιμότατοι Κληρικοί, Εὐλαβέστατοι Ἱερεῖς καὶ Ὁσιώτατοι Ἱερομόναχοι, | τιμιώτατοι Δημογέροντες, καὶ χρήσιμοι προεσιῶτες καὶ πρόκριτοι, καὶ λοιποὶ ἀπαξάπαντες εὐλογημένοι χριστιανοὶ τῆς ἐπαρχίας ταύτης, τέκνα ἐν Κ(υρίῳ) ἡμῶν ἀγαπητὰ χάρις εἶη ὑμῖν ἅπα | σι καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ, παρ' ἡμῶν δὲ εὐχὴ, εὐλογία καὶ συγχώρησις. Διὰ τοῦ παρόντος ἡ ἐπιτέρου Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Γράμματος διδόαμεν τὴν εἴδησιν εἰς ἅπαντας ὑμᾶς, ὅτι τοῦ | Ἀρχιερέως ὑμῶν κὺρ Διονυσίου² διὰ συνοδικῆς ἐκλογῆς καὶ κανονικῶν ψήφων μετατεθέντος καὶ προβιβασθέντος προεδρικῶς εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἁγιοτάτης Μητροπόλεως Πόσνας, ἡ Μειριότης ἡ | μῶν, ἐπειδὴ οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ νόμοι καὶ κανόνες παραγγέλλουσι μηδεμίαν τῶν Ἐπαρχιῶν ἐπὶ πολὺν χρόνον χηρεύουσιν καὶ ἀπροσιτάτευτον διαμένειν, ἐφροντίσαμεν κατὰ τοὺς νόμους καὶ δι' | αὐτὴν τὴν ἐπαρχίαν, ἵνα μὴ μείνη ἐστερημένη τῆς τριαύτης πνευματικῆς διοικήσεως, ἣτις συμβάλλει εἰς τὸ χριστιάνημον πλήρωμα καθὼς ἡ ψυχὴ καὶ ἡ κεφαλὴ εἰς τὸ σῶμα. Ψήφων οὖν κανονικῶν | γενομένων ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς πανσέπιῳ Πατριαρχικῷ Ναῶ τοῦ Ἁγίου Ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου, ἡμετέρα Πατριαρχικῇ προτροπῇ καὶ ἀδείᾳ, ὑπὸ τῆς ἐνδημού | σης ἐνταῦθα Ἱεραῶν τῶν συναδελφῶν Ἀρχιερέων ὁμηγύρεως καὶ Ἀγίας Συνόδου, εἰς εὐρεσιν καὶ ἐκλογὴν ἀξίου

καὶ ἀρμοδίου προσώπου, τοῦ ἀναδεχομένου τὴν ἀρχιερατικὴν προστασίαν | καὶ ποιμαντικὴν ῥάβδον τῆς Ἁγιωτάτης ταύτης Μητροπόλεως, προεκρίθη καὶ προεξελέγη τῶν ἄλλων ὁ Ἱερώτατος Μητροπολίτης πρῶην Ἰωαννίνων, ἐν ἀγίῳ πν(εύματι) ἀγαπητὸς ἡμῖν ἀδελφὸς καὶ | συλλειτουργὸς κὺρ Ἰωαννίκιος³, ἀνὴρ κόσμιος εἴ τε τῷ σωματικῷ καταστήματι καὶ τοῖς ψυχικοῖς ἡθεσιν, ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων τὸ ἀγγελικὸν ἡμφιεσμένος σχῆμα, τὰ θεῖα καλῶς ἐξησκημένος, καὶ [] τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, καὶ τριβῶν τῶν Ἱερῶν Νόμων καὶ Κανόνων, φρονήσει τε καὶ πολυπειρίᾳ κεκοσμημένος, προόητι καὶ σωφροσύνη καὶ συνέσει πολλῇ καλλυνόμενος, καὶ ἐνὶ λόγῳ ταῖς ἀποχρώσαις ἀρεταῖς συγκεκριομένης, ὅσαι τὸν ἀμειπτον ἀρχιεροπρεπῆ καὶ ποιμαντικὸν χαρακτηρίζουσι βίον, καὶ διὰ τῶν ὁποίων οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι διὰ τῆς θείας πρὸ πάντων χειραγωγίας καὶ ἀντιλήψεως θέλει ἀρχιερατεύσει καλῶς εἰς τὴν Ἐπαρχίαν ταύτην, ὁδηγῶν ὑμᾶς εἰς τὰ σωτήρια ἔργα καὶ εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς αἰωνίου | μακαριότητος, οὐχὶ μόνον μὲ τὰς πατρικὰς αὐτοῦ συμβουλὰς καὶ νουθεσίας, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ παράδειγμα τῆς ἀμέμπου αὐτοῦ διαγωγῆς, κατὰ τὸ Ἱερὸν τῆς Ἀρχιερωσύνης ἐπάγγελμα. Ὅθεν | κατὰ τὴν Ἱερὰν τῆς Ἐκκλησίας τάξιν καὶ κανονικὴν διατύπωσιν τῇ ἐπικλήτει καὶ χάριτι τοῦ Παναγίου καὶ τελειορχικοῦ πνεύματος Μητροπολίτην ἀνεδέξαμεν τὴν αὐτοῦ Ἱερότητα | τῆς Ἁγιωτάτης ταύτης Μητροπόλεως Κρήτης, καὶ πνευματικὸν προστάτην καὶ ποιμένα πάντων ὑμῶν γνήσιον, κανονικόν, καὶ νόμιμον. Διὸ καὶ γράφοντες συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς | Ἱερωτάτων Ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πν(εύματι) λίαν ἀγαπητῶν καὶ περιποθήτων ἡμῖν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, εὐχόμεθα καὶ εὐλογοῦμεν πάντας ὑμᾶς πατρικῶς, | τοὺς ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ ταύτῃ χριστιανοὺς Ἱερωμένους καὶ λαϊκοὺς, ἄνδρας καὶ γυναῖκας, νέους καὶ γέροντας, μικροὺς καὶ μεγάλους, ἐκάστης τάξεως καὶ βαθμοῦ, καὶ ἐντελλόμεθα καὶ πα | ραγγέλλομεν, ὅπως τὸν εἰρημένον Ἱερώτατον Μητροπολίτην Κρήτης, ὑπέριμον καὶ ἔξαρχον Εὐρώπης, ἀγαπητὸν ἡμῶν ἐν Χ(ριστι)ῷ ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν κὺρ Ἰωαννίκιον, γνωρίζητε τὸ ἅ | πὸ τοῦδε γνήσιον καὶ κανονικὸν Ἀρχιερέα ὑμῶν, καὶ Κυριάρχην τῆς Ἐπαρχίας ταύτης, Εὐαγγελικὸν ποιμένα τοῦ ἐν αὐτῇ λογικοῦ ποιμνίου, καὶ πατέρα πνευματικὸν ἀπάντων ὑμῶν, | καὶ κηδεμόνα καὶ φροντιστὴν τῆς ψυχικῆς ὑμῶν σωτηρίας, δεσπότην τε καὶ Ἐξουσιαστικὴν τῆς Μητροπόλεως ταύτης μετὰ πάντων τῶν κτημάτων καὶ πραγμάτων αὐτῆς κινήτων τε | καὶ ἀκινήτων, καὶ μνημονεύητε τοῦ κανονικοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, ὡς νερόμισται, ἐν ἀπάσαις ταῖς Ἱεραῖς Τελεταῖς καὶ ἀκολουθίαις· ἐρχόμενόν τε μετ' ὀλίγον πρὸς κοινὴν ὑμῶν ἅ | πόλυσιν καὶ πνευματικὴν ἐπίσκεψιν, ὑποδεχθῆτε μετὰ πάσης τιμῆς καὶ

φιλοφροσύνης καὶ δεξιώσεως, ὡς γνήσιον Ἀρχιερέα ὑμῶν, μέλλοντα εὐλογεῖν ὑμᾶς καὶ ἀγιάζειν, καὶ ἐκ | τελεῖν ἅπαντα τὰ ἀρχιερατικὰ ὑποουρήματα, κατὰ τὴν περίληψιν τῆς Πράξεως αὐτοῦ. Οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ παρέχητε τῇ Ἱερότητί του καὶ διδῶτε πάντα τὰ ἀνήκοντα αὐτῷ | τῷ ἀρχιερατικῷ εἰσοδήματα καὶ δικαιώματα, καὶ συντρέχητε βοηθοῦντες τῇ Ἱερότητί του λόγῳ τε καὶ ἔργῳ ἐν πάσῃ ἀνάγκῃ αὐτοῦ, ἐπὶ τῷ δυνηθῆναι ἀπαντῆσαι καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην αὐτοῦ τὰ ἐπικείμενα αὐτῷ βάρη καὶ χρεῆ ἀυτικά τε καὶ ἴδια, καὶ οὕτω ποιμαίνειν ὑμᾶς μεθ' ἡσυχίας καὶ ἀνέσεως, εὐχόμενος ἀδιαλείπτως ὑπὲρ | πάντων ὑμῶν, οὗ τὰς δεήσεις ἐκδεχόμενος ὁ φιλάνθρωπος Κύριος, ἀντικαταπέμψει ὑμῖν πλούσια τὰ ἐλέη αὐτοῦ ἐκ τῶν ἀκενώτων αὐτοῦ θησαυρῶν, καὶ τὴν | εὐλογίαν τοῦ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, αὐξάνων καὶ πληθύνων τὰ κτήματα καὶ ὑπάρχοντα ὑμῶν, καὶ εὐλογεῖν τοὺς κόπους καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν ὑμῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ὀρθεὶς Ἀρχιερεὺς ὑμῶν μέλλει νὰ διατριψῇ ἐνιαυθὰ ὀλίγον τινὰ καιρὸν ἄχρῃς οὗ ἐτοιμασθεὶς ἔλθῃ εἰς τὰ αὐτόσε, διορίζει ἐπιτρόπους αὐτοῦ τὸν Θεοφιλέ | στατον Ἐπίσκοπον Ἀρκαδίας ἀγαπητὸν ἡμῶν ἐν Χ(ριστῷ) ἄδελφὸν κὺρ Γρηγόριον¹, καὶ τὸν ὀσιώτατον Ἀρχιμανδρίτην τοῦ Παναγίου Τάφου κὺρ Ἡσαΐαν, | εἰς τὸ νὰ ἐπισκέπτονται τὴν Ἐπαρχίαν αὐτοῦ ταύτην, καὶ ἐπισιταῶσιν εἰς τὰς ἐμπιπιούσας | αὐτοῦ ὑποθέσεις, περιλαμβάνοντες διὰ καθαροῦ καταστίχου καὶ τὰ ἐμπίπτοντα ἀρχιερατικὰ αὐτοῦ δικαιώματα. Ὅθεν γινώσκοντες τοὺς ἀνωτέρω ἐπιτρόπους τῆς | ἀρχιερωσύνης του, τιμᾶτε καὶ ἀγαπᾶτε αὐτούς, παρέχοντες εἰς χεῖρας αὐτῶν ἀνελλιπῶς πάντα τὰ ἐμπίπτοντα ἀρχιερατικὰ εἰσοδήματα, ἕως οὗ δοὺς πέρας | εἰς τὰς ὑποθέσεις του καὶ ὁ γνήσιος ὑμῶν Κυριάρχης, κινήσας ἔλθῃ σὺν θεῷ, καὶ ἀπολαύσῃ πάντας ὑμᾶς κατὰ τὸν ἐγκάρδιον αὐτοῦ πόθον, καὶ συνεφρανθῆτε ἀλλήλοις | ἐν Χ(ριστῷ) Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος, σὺν τῇ παρ' ἡμῶν εὐχῇ καὶ εὐλογίᾳ, εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

αωνζω'

Ἐν μηνὶ Αὐγούστῳ Ἰνδικτιῶνος ΙΔ'

† Ὁ Ἐφέσου Παῖσιος	† Ὁ Δέρκων Γεράσιμος
† Ὁ Ἡρακλείας Πανάρετος	† Ὁ Πρ[] Διδειμοτείχου Μελέτιος
† Ὁ Κυζίκου Ἰωακεῖμ	† Ὁ Διονύσιος
† Ὁ Νικομηδείας Διονύσιος	† Ὁ Τυρνόβου Νεόφυτος
† Ὁ Χαλκηδόνης Γεράσιμος	† Ὁ Μελενίκου Διονύσιος

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

¹) Κύριλλος Ζ' (1855 - 1860), Μ. Γ ε δ ε ώ ν, Πατριαρχικοὶ Πίνακες, σ 699. Τὸ σπουδαιότερον γεγονός τῆς Πατριαρχείας του ὑπῆρξεν ἡ σύγκλησις ἔθνοσου-

νελεύσεως ἀπὸ ἀντιπροσώπους τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου πρὸς σύνταξιν κανονισμῶν ἀφορώντων εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας.

²⁾ Διονύσιος ὁ Βυζάντιος, ὁ ἀπὸ Πρεσλάβας, μητροπολίτης Κρήτης (1850 - 1859). Βλ. Ν. Τωμαδάκη, Εἰδήσεις καὶ Ἐγγραφα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ΕΕΒΣ, Γ' (1933), σ. 207. Ὁ Στέφανος Νικολαΐδης ἐκφράζεται εὐμενῶς περὶ τοῦ Διονυσίου, «ὅστις κοντὰ εἰς τὰ καλὰ ὁποῦ ἔσμε. ἔβαλε καὶ τὴν καμπάνα εἰς τὴν Μητρόπολιν» (Ἅγιος Μηνᾶς). Βλ. Μ. Παρλαμᾶ, Ἱστορικά καὶ Βιογραφικά Σημειώματα τοῦ Στεφ. Νικολαΐδου, Κρητ. Χρον. τ. Γ' (1949), σ. 316. «1852, Μαΐου 12, τὸ Σάββατον εἰς τὸν ἑσπερινὸν τῆς Πεντηκοστῆς ἐπρωτοπαίχθη ἡ καμπάνα δι' ἐνεργείας τοῦ φιλοκρήτου Διονυσίου, ὡς καὶ τὸ ἀνωτέρω σήμαντρον, ἀφοῦ κατὰ πρῶτον διέταξε καὶ ἔπαιζον ἓνα μάσकुλο σιδηρένιο εἰς τὸ ξύλον τοῦ νάρθηκος, διὰ νὰ συνηθίζουν οἱ ὀθωμανοὶ βαθμηδὸν τοὺς κτύπους· ὑπὸ τοιαύτην προφύλαξιν τοὺς προκατήχησεν», αὐτ., σ. 314. «1856, τὴν τρίτην τῆς Λαμπρῆς ἀνεχώρησεν ὁ Διονύσιος Μητροπ. εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ κατατρεχθεὶς ἐχειροτονήθη ὕστερον, τὴν 28 Αὐγούστου, Πρόεδρος Πόσνας», αὐτ. σ. 316.

³⁾ Ἰωαννίκιος Ζαγορίσιος, ὁ ἀπὸ Ἰωαννίνων, μητροπολίτης Κρήτης (1856 - 1858) Περὶ αὐτοῦ βλ. Ν. Τωμαδάκη, ἔνθ' ἀνωτ., σ. 207. Ἡ περὶ αὐτοῦ κρίσις τῶν συγχρόνων του ὑπῆρξεν γενικῶς δυσμενῆς, λόγῳ ἰδίᾳ τῆς ἐχθροῦν ἰστάσεώς του ἔναντι τοῦ κινήματος Μαυρογένη, ὅτε ὑπέγραψε τὴν ἀποκήρυξιν τῆς 11ης Μαΐου 1858· βλ. Β. Ψιλάκη, Ἱστορία Κρήτης, Χανιά 1909, Γ', σσ. 826 - 27.

⁴⁾ Γρηγόριος, Ἐπίσκοπος Ἀρκαδίας, προηγούμενος τῆς μονῆς Ἀπανωσήφη. Ἀναφέρεται εἰς ἔγγραφον τοῦ 1855· βλ. Ν. Τωμαδάκη, Ἐλεγχος τῶν ἐν Κρήτῃ ἀρχιερατευσάντων ἐπὶ Τουρκοκρατίας (1645 - 1898), ΕΕΚΣ, Γ' (1940), σ. 137. Εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἀπανωσήφη ὑπάρχουν ἄμφια τοῦ Γρηγορίου. «Μέγα καὶ μικρὸν ὠμοφόριον μὲ πόλους καὶ σταυροὺς κεντητοὺς χειροποιήτους φέρει τὴν χρονολογίαν 1864 καὶ τὸ ὄνομά του Ἀρκαδίας Γρηγόριος». Βλ. Ἐμμ. Πετράκη, Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὁ Ἀπανωσήφης, Κρητ. Χρονικά Γ' (1956), σ. 94. «1877, Ἰουνίου 25, Σάββατον, ἀπεβίωσεν ὁ Ἀρκαδίας Γρηγόριος ἐκ τετραημέρου ὀξείας νόσου, ταφείς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Ματθαίου, ἀρχιερατεύσας 22 ἔτη καὶ 2 μῆνας. Ἡ περιουσία του ἀνήλθεν εἰς 6 χιλ. λιρῶν, ἀλλ' ἐκλάπη ἡ ἡμίσεια, διενεμήθη δὲ εἰς τρεῖς μερίδας κατὰ κανονισμόν. Ἀπέθανεν πηρῶν». Βλ. Μ. Παρλαμᾶ, ἔνθ' ἀνωτ., σ. 328.

2

Ἐπιστολὴ πατριαρχικὴ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κυρίλλου πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κρήτης Διονύσιον καὶ τοὺς Δημογέροντας, δι' ἧς ἀνατίθεται αὐτοῖς ἡ ἐξέτασις τῶν κληρονομικῶν διαφορῶν Ἡλία τινὸς πρὸς τινὰ συγγενῆ αὐτοῦ Ἰωάννην, συνιστᾶται δὲ ἡ δικαία τῶν διαφορῶν τούτων ρύθμισις. (Ἰούλιος 1859).

ΑΔΗ, ΠΕ, ἀριθ. χειρ. 2. Ἐπὶ τῆς πρώτης σελίδος λεπτοῦ διφύλλου χάρτου διαστάσεων 0,22 × 0,355 μ. Ἐπὶ τῆς τετάρτης σελίδος, ἐχούσης ἐντο-

μὴν πρὸς σχηματισμὸν φακέλλου, ἢ ἐπιγραφὴ «† Τῷ Ἱερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Κρήτης ὑπερίμῳ καὶ ἐξάρχῳ Εὐρώπης, ἐν Ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ τῆς ἡμῶν Μειριότητος κὺρ Διονυσίῳ, καὶ τοῖς Τιμιωτάτοις Δημογέρουσι τῆς Ἐπαρχίας ταύτης, τέκνοις ἐν Χ(ριστῷ) ἡμῶν ἀγαπητοῖς». Κατὰ τὴν ἄνω δεξιὰν γωνίαν: ἀριθ. 245 1859 Ἰουλ. κ', Πατριαρχικὴ Ἐπιστολή, καὶ περὶ τὸ κέντρον δι' ὑποκυάνου μελάνης, διὰ χιρὸς τοῦ Μητροπολίτου Διονυσίου: τῆ 30 Ἰουλίου 59. Κατάστασις διατηρήσεως καλή.

† Κύριλλος ἐλέῳ θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

† Ἱερώτατε Μητροπολίτα Κρήτης καὶ ἔξαρχε Εὐρώπης, ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ | ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μειριότητος κὺρ Διονύσιε¹, καὶ Τιμιώτατοι Δημογέροντες τῆς | Ἐπαρχίας ταύτης, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά· χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ. Ὁ | ἐκ τοῦ αὐτόθεν Μαραπέλου² (sic) Νέου χωρίου³ ὁρμώμενος Συμεὼν Ἡλία ἀνηνέχθη πρὸς ἡμᾶς προσ | κλαιόμενος, ὅτι ὁ πάππος αὐτοῦ Ἰωάννης, ἔχων ἱκανὴν τινα κτηματικὴν περιουσίαν, ἔλαι | ὄδενδρα δηλονότι, ἀμπελῶνας, χωράφια καὶ οἰκίας, πρὸ ἱκανῶν χρόνων ἀποθανῶν | ἄκληρος ἀφῆκεν αὐτὰ εἰς τοὺς ἐφεξῆς τρεῖς ἀδελφούς του τοὺς μόνους γνησίους κληρονόμους, τὸν Ἀντώνι | ον, τὸν Μανώλη, καὶ τὸν ῥηθέντα πατέρα αὐτοῦ Συμεὼν· ἀφ' οὗ δὲ ἐκληρονόμησε τότε ταῦτα τὰ | κτήματα ἀποκλειστικῶς μόνος ὁ Ἀντώνιος, ἐπομένως δὲ μετὰ τὴν ἀποβίωσιν καὶ αὐτοῦ, ἀκλή | ρου ὄντος, ὁ Μανώλης, ἀποκλείσας καθ' ὀλοκληρίαν τὸν Συμεὼν πατέρα του οὐ μόνον τῆς πα | τρικῆς περιουσίας, ἀλλὰ καὶ τῆς τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀντωνίου, ἤδη μετὰ τὴν ἀποβίωσιν καὶ αὐτοῦ δέον | ἢ περιουσία αὕτη νὰ περιέλθῃ κληρονομικῶς εἰς τὸν υἱὸν ἐκείνου Ἰωάννην, καὶ μὲ αὐτὸν τὸν Ἡλί | αν ἐξ ἡμισείας, οἰκειοποιεῖται παρ' αὐτοῦ ἅπασαν πέραν παντὸς νομίμου καὶ δικαίου. Ταῦτα ἂ | νενεγκῶν μετὰ προσκλαύσεων ὁ ῥηθεὶς Ἡλίας ἐξητήσεται ἐνθέρμως τὴν ἡμετέραν ἐκκλησια | στικὴν ἀντίληψιν. Γράφοντες ὅθεν διὰ τῆς παρούσης πατριαρχικῆς ἡμῶν Ἐπιστολῆς προτρεπό | μεθα πατρι- κῶς, καὶ ἐντελλόμεθα ἐκκλησιαστικῶς τῇ σῇ Ἱερότητι, καὶ ὑμῖν τοῖς Τιμιωτάτοις | Δημογέρουσιν, ὅπως, ἅμα τῷ λαβεῖν αὐτὴν μετακαλεσάμενοι τὸν διαληφθέντα Ἰωάννην ἐπὶ | παρουσίᾳ τοῦ μνησθέντος Ἡλία, ἐξετάσητε ἐπ' ἀκριβείας τὴν περὶ ὧν ὁ λόγος κληρονομικῶν δι | καίων διαφορὰν αὐτοῦ, ἀνίσως ὑπάρχη τῷ [], ἀκολουθῶς δὲ [] εὐθυδικαίως | καὶ ἀμερολήπιως τὰ μεταξὺ αὐτῶν δίκαια, ἵνα μένωσι εἰς τὸ λοιπὸν ἀνενόχλητοι καὶ ἀκατα | ζήτητοι παρ' ἀλλήλων ὡς πρὸς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν. Οὕτω ποιήσατε προθύμως καὶ εὐπειθῶς, | ὡς γράφοντες προτρεπόμεθα πατρικῶς, καὶ ἐντελλόμεθα ὑμῖν ἐκκλησιαστι-

κῶς. Ἡ | δὲ τοῦ θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἶη μεθ' ὑμῶν.
,αωνθῶ' Ἰουλίου κ' |

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χ(ριστ)ῶ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

¹⁾ Διονύσιος Χαριτωνίδης, ἐξ Ἀδριανουπόλεως, μητροπολίτης Κρήτης (1858 - 1868), ὁ μετέπειτα Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης (1887 - 1899). Περὶ αὐτοῦ βλ. Ν. Τωμαδάκη. ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 208 Ὁ Β. Ψιλᾶκης ψέγει τὴν πολιτείαν τοῦ Διονυσίου. Βλ. Ἱστορίαν Κρήτης, Γ' σ. 850. Εἰδήσεις τινὰς περὶ αὐτοῦ μᾶς παρέχει ὁ Στ. Νικολαΐδης εἰς τὰ «Σημειώματα» του Οὔτω, «1858, Ἰουλίου 18 Ἐχειροτονήθη διάδοχος Μητροπολίτης τοῦ Ἰωαννικίου ὁ Διονύσιος Ἀδριανοπολίτης ἀπὸ Μέγας Πρωτοσύγκελλος καὶ τὴν 29 Αὐγούστου ἀνεγνώσθησαν ἐδῶ τῆς εἰδήσεως τὰ γράμ[ματα]», Μ. Παρλαμά, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 318, «27 ἰδίου Δευτέρα, ἦλθε νέος Μητροπολίτης, ὁ Διονύσιος, ἀπὸ Κωνσταντινουπόλιν...», αὐτ., σ. 318. Σημαντικὸν γεγονὸς διὰ τὸ Ἡράκλειον ὑπῆρξεν ἡ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Διονυσίου θεμελίωσις τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ «Μαρτίου 21, Τετάρτη τοῦ Μ. Κανόνος. Ἐγένετο ἡ ἀρχὴ τῶν θεμελίων καὶ τὴν 25 ἰδίου Κυριακῆς ε' τῶν νηστειῶν, ἐτέθη ὁ θεμέλιος λίθος μεθ' ὅλης τῆς λαμπρότητος παρὰ τοῦ Διονυσίου Κρήτης τοῦ Ἀνδριανοπολίτου. Ἀρχιτέκτων δὲ αὐτῆς ὁ Ἀθανάσιος Μούσης ἐκ Ταταούλων», αὐτόθι, σ. 320. Ὁ Διονύσιος παρέμεινεν ἐπὶ διετίαν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡς συνοδικῶς (9 Μαρτίου 1864 - 1 Μαρτίου 1866), αὐτόθι, σσ. 321 καὶ 323.

²⁾ Μιραμπέλλου. Ὀνομασία φρουρίου (Castel Mirabello) κτισθέντος ὑπὸ τῶν Γενοατῶν, πλησίον τοῦ σημερινοῦ Ἁγίου Νικολάου. Ἐκ τοῦ φρουρίου ἔλαβε τὸ ὄνομα ὀλόκληρος ἡ ἐπαρχία. Βλ. Στυλιανοῦ Φιοράκη, Τὸ φρούριον Μιραμπέλλου καὶ ὁ Ἅγιος Νικόλαος, ΕΕΚΣ, Β' (1939), σσ. 100 - 108, καὶ ἰδία σελ. 107.

³⁾ Νέον χωρίον καὶ Νεοχώριον Μιραμπέλλου. Ἡ σημερινὴ Νεάπολις, καλουμένη μέχρι τοῦ 1869 καὶ Καινούργιον Χωρίον ἢ Καινὸν χωρίον τῶν Καρῶν. Περὶ αὐτοῦ βλ. Χριστιανικὴ Κρήτη, ἔτος Α' (1912), σ. 364.

3

*Επιστολὴ ἐκκλησιαστικὴ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κυρίλλου πρὸς τοὺς Δημογέροντας, Προκρίτους καὶ τὸ χριστιανικὸν πλήρωμα τῆς πόλεως Ἡρακλείου σχετικὴ μὲ τὴν μὴ ἀποδοχὴν ἐκ μέρους τοῦ Οἴκ. Πατριαρχείου τῆς παραιτήσεως τοῦ Μητροπολίτου Κρήτης Διονυσίου (Φεβρουάριος 1860).

ΑΔΗ, ΠΕ, ἀριθμ. χειρ. 3. Ἐπὶ διφύλλου διαστάσεων 0,22 × 0,355 μ. Τὸ κείμενον συνεχίζεται καὶ ἐπὶ τῆς ἄνω παρυφῆς τῆς δευτέρας σελίδος. Ἐπὶ τοῦ πρὸς φακέλλωσιν τμήματος: «Τοῖς Τιμιωτάτοις Δημογέρονσι καὶ Προκρίτοις καὶ λοιποῖς εὐλογημένοις χριστιανοῖς κατοίκοις τῆς πόλεως Ἡρακλείου τῆς Νήσου καὶ ἐπαρχίας Κρήτης τέκνοις ἐν κ(υρί)ῳ ἡμῶν ἀγαπητοῖς». Πατριαρχικὴ σφραγὶς ἐπὶ ἐρυθροῦ ἰσπανικοῦ κηροῦ ἀποκεκομμένη

κατὰ τὰ δύο τρίτα. Ὑπεράνω τῆς σφραγίδος: ἐλήφθη 22 φεβρουαροῦ, 60 ἀπ(εσιάλη) 9 Μαρτίου. Κατάστασις διατηρήσεως καλή.

Κύριλλος ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης

† Τιμιώτατοι Δημογέροντες καὶ Πρόκριτοι καὶ λοιποὶ εὐλογημένοι χοροὶ | σιανοὶ κάτοικοι τῆς πόλεως Ἡρακλείου τῆς Νήσου καὶ ἐπαρχίας Κρήτης, | τέκνα ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά· χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εὐρήνη παρὰ Θεοῦ, | παρ' ἡμῶν δὲ εὐχή, εὐλογία καὶ συγχώρησις. Εὐμενῶς ἐλάβομεν τὴν σταλεῖσαν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν κοινὴν ἐνυπόγραφον καὶ ἐνοφράγιστον ὑμῶν | ἀναφορὰν¹, καὶ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως αὐτῆς ἐπὶ κοινῇ συνοδικῇ ἀκροάσει | ἡμῶν τε καὶ τῆς περὶ ἡμᾶς Ἱεροῦ Συνόδου μετ' εὐχαριστήσεως ἄκρας | καὶ πνευματικῆς θυμηδίας ἔγνωμεν τὴν διατρεφομένην εὐγνώμονα ἃ | φροσίωσιν καὶ εὐλαβητικὴν ἐπίκλισιν καὶ ἀγάπην ἐκ μέρους ἀπάντων ἡμῶν | πρὸς τὸν γνήσιον καὶ κανονικὸν ὑμῶν ποιμένα καὶ πνευματικὸν προ | σιᾶτην Ἱερώτατον Μητροπολίτην Κρήτης, ὑπέριμον καὶ ἔξαρχον Εὐρώπης | ἀγαπητὸν ἡμῶν ἐν Χ(ριστῷ) ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν κύριον Διονύσιον, ὡς ἐνά | ρετον καὶ ἀρχιεροπροεπῆ καὶ ἀπὸ τῆς αὐτόθι ἀφίξεώς του ἔργω τε καὶ λόγῳ | συντελοῦντα ὑπὲρ τῶν ψυχικῶς ὑμῖν συντεινόντων, καὶ ζῆλον οὐ τὸν τυχόν | τα ἀπ' ἀρχῆς ἐνδεικνύμενον ὑπὲρ τῶν πνευματικῶν ὑμῶν ὑποθέσεων, | καὶ ἀγαθὸν ὄντα ποιμένα, καὶ ἱκανοῖς κεκοσμημένον προτεροήμασιν, | ἅτινα καὶ ἡ ἀγία τοῦ Χ(ριστοῦ) Ἐκκλησία ἐπαξίως ἐκτιμῶσα διασώζει ἀρχῆθεν | δικαίαν ὑπόληψιν καὶ εὖρον διάθεσιν πρὸς τὴν Ἱερότητά του. Ὅθεν | καὶ εὐαρεσισθέντες λίαν ἐπὶ ταῖς τοιαύταις ἐνδείξεσιν υἱικῶν αἰσθημάτων πρὸς | τὸν γνήσιον τοῦτον Ποιμενάρχον ὑμῶν, δι' ὧν ἐκφράζοντες τὴν ζωηρὰν | ὑμῶν ἐπιθυμίαν περὶ τῆς εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην διαμονήν του, ἐξαιτεῖτε | θεομῶς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅπως μὴ γένηται δεκτὴ ἢ περὶ παραιτήσεως τῆς | Ἱερότητός του πρότασις, ἐπληρέσαμεν συνοδικῶς τὰ χριστιανικὰ ὑμῶν | φρονήματα, καὶ ταῖς ἀπὸ βάθους ψυχῆς παιρικαῖς ἡμῶν εὐχαῖς καὶ εὐ | λογίαις κατεσιέψαμεν. Γράφοντες δὲ εἰς ἀπάντησιν καὶ διὰ τῆς παρούσης | Ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς, ἐκδηλοῦμεν πᾶσιν ὑμῖν, ὅτι ἡ Ἐκκλη | σία ἂν καὶ δὲν ἠθέλησε τὰ δώση παντελῶς ἀκροάσιν εἰς τὴν αἴτησιν τῆς Ἱε | ρότητός του, ἥδη ὅτε ἐκ τῆς κοινῆς ὑμῶν ἀναφορᾶς βλέπει τὴν μεγίστην | ὑμῶν εὐχαρίστησιν ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιερέως ὑμῶν, ἔτι μᾶλλον ἐφιεμένη συμ | φώνως ὑμῖν τῆς διατηρήσεως αὐτοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ, ἐγράψαμεν αὐτῷ ἵνα διαμένη ἐφρησυχάζων καὶ καταγινόμενος εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀρ | χιερατικῶν αὐτοῦ καθηκόντων, καὶ φροντίζων διὰ τοῦ οὐπερ ἀνεδέξατο | ἀπ' ἀρχῆς ζήλου θεοφιλοῦς περὶ τῆς ἁρδην

ἐξαλείψεως τοῦ φθοροποιοῦ μιάσ | ματος τοῦ προσηλυτισμοῦ². Καὶ
 συμβουλευόμεν συγχρόνως ὑμῖν, ὅπως, | σύμφωνα τοῖς οἷς διειρανώ-
 σατε ἄχρι τοῦδε αἰσθήμασιν ὑπὲρ τοῦ Ἁρ | χιερέως ὑμῶν τούτου, πα-
 ρέχητε καὶ τοῦ λοιποῦ δείγματα νίκης | ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ, καὶ
 χριστιανικῆς ἀφοσιώσεως, ἐνδεικνύμενοι ταῦ | τα καὶ πραγματικώτε-
 ρον δι' ἔργων δηλωτικῶν τῆς τοιαύτης εἰλικρινοῦς | καὶ εὐγνωμονο-
 σῶν πρὸς τὴν αὐτοῦ Ἱερότητα, ὅστις οὐχ | ἦτιον εὐγνωμο-
 νῶν πρὸς ὑμᾶς ἀπέναντι τῶν πραγματικῶν ἐνδείξεων | φιλοτίμοιο ὑμῶν
 γνώμης καὶ χριστιανικῆς προθυμίας, θέλει πολλαπλασιά | σει τὴν πρὸς
 ὑμᾶς πατρικὴν αὐτοῦ ἀγάπην καὶ καταβάλλει πλείονα ζῆλον | ὑπὲρ τῶν
 πνευματικῶν καὶ ἄλλων παντοειδῶν ὑμῶν συμπερομένων καὶ | ὑποθέ-
 σεων, ποιμαίνων ὑμᾶς καὶ εὐχόμενος ἀδιαλείπτως ὑ | πὲρ πάντων ἡμῶν
 ἢ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος οὖν τῆ | παρ' ἡμῶν εὐχῆ
 καὶ εὐλογία εἶη πᾶσιν ὑμῖν. ,αωξ' Φεβρουαρίου κ' |
 † Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χ(ριστ)ῶ εὐχέτης

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

¹) Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἀναφορὰ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως Ἡρακλείου πρὸς ἀποτροπὴν τῆς παραιτήσεως τοῦ μητροπολίτου Διονυσίου ἔχει δημοσιευθῆ παρὰ τοῦ ἐπισκόπου Λάμπης καὶ Σφακίων Εὐμενίου Φανουράκη, Ἀνεκδοτὰ Ἐκκλησιαστικά ἔγγραφα τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας, Κρητικά Χρονικά Γ' (1952), σσ. 283 - 289, ἀριθμ. ἐγγρ. 109.

²) Ἐν Κρήτῃ καὶ δὴ ἐν Χανίοις κατεβλήθη προσπάθεια προσηλυτισμοῦ τῶν ὀρθοδόξων εἰς τὸν καθολικισμόν παρὰ τινος καθολικοῦ ἱερέως, τυγχάνοντος τῆς προστασίας τοῦ Γάλλου προξένου. Οὗτος ἐζητεῖ μόνον τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ Πάπα ὡς ἀντιπροσώπου τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. ὑποσχόμενος τὴν ἐν παντὶ συμπαράστασιν τῆς Γαλλίας βλ. Β. Ψιλᾶκη, ἐνθ' ἄνωτ., σσ. 846 - 847 καὶ Ν. Τωμαδάκη, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 203, ἰδίᾳ δὲ Ἐμμ. Ζαμπετάκη, Προσπάθεια προσηλυτισμοῦ τῶν Κρητῶν εἰς τὸν καθολικισμόν κατὰ τὸν ΙΘ' αἰ., Κρητικά Χρονικά, ΙΑ' (1957), σ. 244. Ὁ Διονύσιος ἐθεωρήθη ὡς ἀφορμὴ καὶ αἰτία τοῦ ἐθνοφθόρου τούτου κινήματος καὶ ὅτι ἔδειξεν ἀδιαφορίαν, «ἐνῶ ὁμολογοῦμεν—γράφουν οἱ κάτοικοι τοῦ Ἡρακλείου πρὸς τὸν Πατριάρχην—ὅτι ἡ Πανιερότης του, ὡς καλὸς ποιμὴν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τιθέμενος ὑπὲρ τῶν λογικῶν αὐτοῦ προβάτων, ἅμα τῷ δυσαρέστῳ ἀκούσματι τούτῳ ἐκ Χανίων, χωρὶς οὐδὲ στιγμὴ νὰ παρέλθῃ καὶ χειμῶνος καὶ ὁδοιπορίας καὶ κόπου καταφρονήσας ἔτρεξεν, ὅπου τὸ κακὸν καὶ φθοροποιὸν μίασμα εἶχεν ἀρχίσει καὶ κατέβαλε πᾶν τὸ ἐνὸν αὐτῷ πρὸς περιστολὴν τούτου...» βλ. Εὐμενίου Φανουράκη, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 285.

Τὴν διὰ παντός μέσου ἱκανοποίησιν τοῦ Διονυσίου συνιστᾷ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὁ ἐκεῖ εὐρισκόμενος πληρεξούσιος τῆς Κρήτης Στέφανος Νικολαΐδης (ἀνεκδοτὸς ἐπιστολὴ τῆς 5 Μαρτίου 1860, Α.Δ.Η.).

³) Ἐξ ἀνεκδότων ἐγγράφων συνάγομεν ὅτι καὶ εἰς Ἡράκλειον διενεργήθη προσηλυτισμός. (Α.Δ.Η., ἔγγραφα ἀντιπροσώπων τῶν Χανίων τῆς 29 Φεβρουαρίου 1860 πρὸς τοὺς κατοίκους τοῦ Τμήματος Ἡρακλείου, τῶν ἀντιπροσώπων

τῶν ἐπαρχιῶν Χανίων καὶ Ρεθύμνης τῆς 22 Ἀπριλίου 1860 πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν ἐπαρχιῶν Πεδιάδος, Μαλεβιζίου, πρὸς τοὺς Δημογέροντας Ἡρακλείου κ.λ.π.).

4

Ἐπιστολὴ πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κυρίλλου πρὸς τοὺς Δημογέροντας καὶ Ἀντιπροσώπους τῆς πόλεως Ἡρακλείου, δι' ἧς ἀγγέλλεται ἡ λήψις τῶν διατῆματιῶσιν τῆς παραιτήσεως τοῦ Μητροπολίτου Διονυσίου εὐχαριστηρίων, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐμμονὴ τούτου εἰς τὴν περὶ παραιτήσεως ἀπόφασιν. Συνιστῶνται αἱ σχετικαὶ πρὸς ἀποτροπὴν ταύτης ἐνέργειαι. (Μάρτιος 1860).

ΑΔΗ, ΠΕ, ἀριθμ. χειρ. 4. Ἐπὶ διφύλλου λεπτοῦ χάρτου διαστάσεων 0,22 × 0,355 μ, Αἱ ὑπογραφαὶ συνεχίζονται καὶ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως τοῦ φύλλου. Ἐπὶ τοῦ πρὸς φακέλλωσιν τμήματος: «*Ἐπιτιμιώτατοι Δημογέροντες καὶ Ἀντιπρόσωποι τῆς πόλεως Ἡρακλείου | τῆς Νήσου καὶ ἐπαρχίας Κρήτης, τέκνοις ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητοῖς*». Σφραγίς μὴ ἀποτυπωθεῖσα καλῶς, ἐπὶ ἐρυθροῦ ἰσπανικοῦ κηροῦ, συγκρατοῦντος τεμάχιον ἐπιμήκους ταινίας μετὰ τῆς ἐνδείξεως: *ἐλήφθη τῇ 29 Μαρτίου 60 | [] πατριαρχικοῦ ἐξάρχου []*. Ἐπὶ τῆς δευτέρας σελίδος: *κατεστρώθη | ὑπ' ἀρ. 97*. Κατάστασις διατηρήσεως καλή.

Κύριλλος ἐλέω θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης

Ἐπιτιμιώτατοι Δημογέροντες καὶ Ἀντιπρόσωποι τῆς πόλεως Ἡρακλείου τῆς Νήσου καὶ ἐπαρχίας Κρήτης, τέκνοις ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά χάρις εἶη ὑμῖν καὶ εὐλογία παρὰ Θεοῦ. Τὸ ἀπὸ θῆς τρέχοντος σταλὲν πρὸς ἡμᾶς νείκον ὑμῶν Γράμμα ἀσμένως ἐλάβομεν, καὶ εἶδομεν τὰς ὡς ἐκ μέρους τῶν εὐλογημένων ἐπαρχιωτῶν χριστιανῶν διαβιβαζομένας πρὸς τὴν ἐκκλησίαν εὐχαριστηρίους ἐκφράσεις ὡς ὑπακούσασαν τὴν προλαβοῦσαν νείκην ὑμῶν αἴτησιν, καὶ μὴ παραδεχθεῖσαν τὴν περὶ παραιτήσεως πρότασιν τοῦ γνησίου καὶ κανονικοῦ ὑμῶν Ἀρχιερέως Ἱερωτάτου Μητροπολίτου Κρήτης, ἀγαπητοῦ ἡμῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ κὺρ Διονυσίου, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου δὲν λείπετε οὐχ ἥτιον ἐκφράζοντες τὰ εὐγνώμονα αἰσθήματα καὶ τὴν εὐλαβητικὴν ὑμῶν ἀφοσίωσιν καὶ χριστιανικὴν διάθεσιν. Ὅθεν καὶ λίαν εὐχαρίστως διατεθέντες καὶ ταῖς συνοδικαῖς εὐλογίαις καταστήσαντες τὴν ὑμῶν Ἐπιτιμιότητα, δὲν λείπομεν καὶ αὐθις διαβεβαιοῦντες ὑμᾶς διὰ τῆς παρουσίας ἡμετέρας Πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἡμῶν Ἐπιστολῆς, ὅτι ἡ ἐκκλησία ἀρχῆθεν δὲν ἐνέκρινε νὰ

παραδεχθῆ τὴν τοιαύτην πρότασιν τῆς Ἱερότητός του, τοῦτο μὲν ὑμῶν
 προνοοῦσα | φιλοσιόργως, τοῦτο δὲ μὴ εὐρίσκουσα αἷτια δυνάμενα ὑ-
 παγορεῦσαι αὐτῇ ὅπως προαχθῆ | εἰς τοιοῦτον μέτρον. Ἄλλ' ἐν τούτοις
 ἐπειδὴ ἡ Ἱερότης του ἀνευδότης ἐπιμένων εἰς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ | ζη-
 τεῖ ἐπιμόνως, ἵνα ἐνδημήσῃ καὶ προφορικὴν παράστασιν τῶν αἰτιῶν ἐξ
 ὧν βιάζεται νὰ | ἐπιμείνῃ εἰς τὴν ἀπόφασίν του ταύτην, ἀπόκειται
 πλέον εἰς τὴν ὑμῶν Τιμιότητα, οἷτινες καὶ γνωρίζετε τὴν τοιαύτην
 τῆς ἐκκλησίας διάθεσιν, ἵνα πράξαντες πᾶν τὸ ἐφ' ὑμῖν, κατορθώσητε
 με | ταπειῖσαι τὴν Ἱερότητά του εἰς τὸ μεταβαλεῖν γνώμην, καὶ διὰ τῶν
 δυνατῶν μέσων καὶ πα | ρακλήσεων ἐπιτυχεῖν τῆς ἐπιθυμητῆς ὑμῖν
 διαμονῆς αὐτοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ, ὡς ἐφίε | ται καὶ βούλεται καὶ ἡ
 ἀγία τοῦ Χ(ριστι)οῦ ἐκκλησία, συμφώνως τῇ ἐφέσει τῆς τε Τιμιότητος
 ἡμῶν καὶ πάντων | τῶν εὐλογημένων ἐπαρχιωτῶν χριστιανῶν. Ἡ δὲ
 τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἶη πᾶσιν ὑμῖν. |

,αωξ' Μαρτίου κβ'

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως	ἐν	Λ(ριστι)ῶ	εὐχέτης	↪
† Ὁ	»	»	»	»
† Ὁ Ἀδριανουπόλεως Κύριλλος	»	»	»	»
† Ὁ Κρήνης (;)	»	»	»	»
† Ὁ Δημητριάδος Δωρόθεος	»	»	»	»
† Ὁ Μελενίκου Διονύσιος	»	»	»	»
† Ὁ Νύσσης Καλλίνικος	»	»	»	»
† Ὁ Θεσσαλονίκης Νεόφυτος (;)	»	»	»	»
† Ὁ Σωφρόνιος	»	»	»	»
† Ὁ Ἀριθης Σωφρόνιος	»	»	»	»
† Ὁ	»	»	»	»
† Ὁ	»	»	»	»
† Ὁ Τορνόβου Νεόφυτος (;)	»	»	»	»

5

Ἔντυπος πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ Ἐπιστολὴ τοῦ Πατριάρχου Κων-
 σταντινουπόλεως Ἰωακείμ πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κρήτης Διο-
 νύσιον, δι' ἧς γνωστοποιεῖται αὐτῷ ἡ παρὰ τοῦ Σουλτάνου ἐπι-
 κύρωσις τοῦ κανονισμοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου βελτιοῦται ἡ θέσις τῶν
 θρησκευτικῶν καὶ ἐθνικῶν πραγμάτων τῶν χριστιανῶν, ἡ ἔναρξις
 λειτουργίας τοῦ Μικτοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου καὶ ἡ ρύθμισις
 τῆς ἀρχιερατικῆς ἐπιχορηγήσεως (Ὀκτώβριος 1862).

ΑΔΗ, ΠΕ, ἀριθμ. χειρ. ὁ. Ἐπὶ διφύλλου χάρτου διαστάσεων 0,25×0,365

μ., με χειρογράφους τοὺς δύο πρώτους στίχους, τοὺς ἐν τῷ κειμένῳ ἀριθμοὺς καὶ τὸ ἐπίτιτλον. *Ἄνω ἀριστερά, πλαγίως: ἐλ(ήφθη) τῇ 10 Ἰουλίου 63 | *Ἀριθμ. πρ. 870. Τὸ κείμενον ἐπὶ τοῦ πρώτου φύλλου. *Ἐπὶ τοῦ πρὸς φακέλλωσιν τμήματος τῆς τετάρτης σελίδος: «† Τῷ Ἱερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Κρήτης, ὑπερίτῳ καὶ ἐξάρχῳ Εὐρώπης, ἐν ἀγίῳ | πνεύματι ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ τῆς ἡμῶν Μειριότητος κὺρ Διονυσίῳ | καὶ τοῖς τιμιωτάτοις Προεστοῖς καὶ Προκρίτοις καὶ λοιποῖς εὐλογημένοις χριστιανοῖς | τῆς ἐπαρχίας ταύτης, τέκνοις ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητοῖς». *Ἐπὶ τῆς κάτω παρυφῆς διὰ χειρὸς τοῦ Μητροπολίτου Διονυσίου: τῇ 6 Δεκεμβρίου 62 | τῇ 31 ἀπηνήσαμεν. Σφραγίς ἐφ' ἰσπανικοῦ κηροῦ μετὰ τὸ πατριαρχικὸν οἰκόσημον: δικέφαλον ἀετὸν μετὰ ἄνω στέμμα καὶ κάτω κλεῖδας καὶ τὰ ψηφία ΙΩ ΚΜ | ΠΤΡ ΚΣ | 1860. Κατάστασις διατηρήσεως καλῆ.

† Ἰωακείμ¹ ἑλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης |

† Ἱερώτατε Μητροπολίτα Κρήτης ὑπέριτε καὶ ἔξαρχε Εὐρώπης ἐν ἀγίῳ Πνεύματι | ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργῷ τῆς ἡμῶν Μειριότητος κὺρ Διονύσιε, | καὶ τιμιώτατοι Προεσιῶτες καὶ Πρόκριτοι καὶ λοιποὶ εὐλογημένοι χριστιανοὶ τῶν πόλεων, | κωμοπόλεων καὶ χωριῶν τῆς Ἐπαρχίας ταύτης, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά, χάρις | εἶη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Καθ' ἣν θεόθεν ἐφ' ἡμᾶς τεταγμένη Κραταιὰ Βα | σιλεία πρὸ τεσσάρων ἤδη χρόνων² ἐπεδείξατο ἰδιαιτέραν προνοητικὴν μέριμναν ὑπὲρ τῆς ἐπὶ τὸ | κρεῖττον διορθώσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐθνικῶν ἡμῶν πραγμάτων ἀναλόγως τῆς ὁσῆ | μέραι προσόδου τῶν φώτων, καὶ συμφώνως ταῖς γενικαῖς τοῦ κράτους βελτιώσεσιν, ἀφοῦ ἠὲ δόκησεν | εὐμενῶς τὴν συγκρότησιν ἐθνικοῦ προσωρινοῦ Συμβουλίου ἐκ τε Ἀρχιερατικῶν μελῶν καὶ ἐκ λαϊ | κῶν, τῶν μὲν ἀντιπροσωπευόντων τὸν ἱερὸν Κλήρον, τῶν δὲ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὰς | ἔξω ἐπαρχίας τοῦ Κράτους, ἀφ' ὧν κοινῇ ἐκλογῇ τῶν κατοίκων ἀπεστάλησαν, ἐξέδωκε συγχρόνως | χορηγήσασαι καὶ πρόγραμμα ὑψηλόν, περιληπτικὸν τῶν ὑπ' ὄψιν ληπτέων οὐσιωδῶν ἀντικειμένων, ἐν | οἷς τὸ εἰρημένον προσωρινὸν Συμβούλιον συγκείμενον ἐξ ἀνδρῶν, φιλογενεία, καὶ ζήλω καὶ πείρῳ | πραγμάτων διακεκριμένων, ἐπὶ διετίαν ἐνησχολήθη ἐν τακτικαῖς συνεδριάσεσιν μετὰ συσκέψεων ἐμ | βριθῶν καὶ περιενοημένης προσοχῆς, ὅπως ἐπὶ πάντων τῶν ὑπὸ τὴν νέαν τακτοποίησιν ὑποβληθῆ | σομένων ἐκκλησιαστικῶν τε καὶ ἐθνικῶν πραγμάτων συμπαρομαρτῇ ἢ διατήρησις τῶν ἱερῶν καὶ κα | νονικῶν διατάξεων, ἢ εὐκλεία καὶ εὐκοσμία τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν Κλήρου, ἢ καλὴ διακυβέρνησις τῶν ἱερῶν | καὶ ἐθνικῶν καταστημάτων, ἢ ἀνακούφισις τῶν χριστιανῶν διὰ τῆς εὐθυδίκου προστασίας ἐν ἐμπι | πτούσαις περιστάσεσιν, καὶ πρὸ πάντων ἢ εὐαρέστησις τῆς ἐπὶ κοινῇ εὐημερία τῶν ὑπηκόων προνο | ούσης Κραταιᾶς Βασιλείας. Τὰς ἐθνοφελεῖς

ταύτας βελτιώσεις ὑπ' ὄψιν ἔχον τὸ ἐθνικὸν ἐκεῖνο προ | σωρινὸν Συμ-
 βούλιον ἐν πλήρει ἐπιγνώσει τῆς ὑψηλῆς ἐντολῆς αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ αἰσθη-
 μάτων ζήλου εἰ | λικρινούσας καὶ ἀκαμάτου ὁρμώμενον, περιέλαβε συνε-
 πῶς τῷ ὑψηλῷ προγράμματι ἐκθέμενον ἐν πέντε | κανονισμοῖς, καθο-
 ρίζουσι ταύτας ρητῶς καὶ κεφαλαιωδῶς ἐπὶ παντός τῶν τῆν βελτίονα
 ταύτην | διαρῥύθμισιν ἐναπαιτούντων εἴτε ἐκκλησιαστικῶν εἴτε ἐθνικῶν
 ἀντικειμένων. Ἡ δὲ Κραταιὰ Βασιλεία τῇ αὐτῇ ἀπ' ἀρχῆς κηδεμονικῇ
 ἐπιβλέπει ἐμφανισθέντας εἰς τὸ ὑψηλὸν ἀνακτορικὸν ὑποπόδιον, | καὶ
 τῆς Αὐτοκρατορικῆς ἐπικυρώσεως τυχόντας τοὺς περὶ ὧν ὁ λόγος κα-
 νονισμοὺς ἐπιδοκιμάσασα, | διέταξε τέλος τῆν τούτων ἐνέργειαν καὶ
 πραγματοποιήσιν. Ταῦτα δηλοποιοῦντες τῇ τε Ἀρχιερωσύνῃ | σου καὶ
 τῇ ὑμῶν τιμιότητι διὰ τῆς παρουσίας Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς ἡ-
 μῶν ἐπιστολῆς, καίτοι | ἀπὸ φήμης ἔκλυστα γεγονότα πᾶσι σχεδὸν τοῖς
 ὁμογενέσιν, ἐπιποθοῦσι τέως ἰδεῖν τὰ εὐτυχῆ ἀπο | τελέσματα, ἐπειδὴ,
 ἐφαρμοζομένων ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐνὸς ἐκάστου τῶν κανονισμῶν,
 συστάσης | τε τῆς νέας ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ διαρκοῦς ἐθνικοῦ Μι-
 κτοῦ Συμβουλίου κατὰ τῆν κε' τοῦ παρελ | θόντιος Μαριίου μηνός, καὶ
 τῶν ἐργασιῶν εὐμαρῶς προβαινουσῶν κοινῇ προθυμίᾳ καὶ ζήλῳ τῆς
 ἀγίας | τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἐθνικοῦ Συμβουλίου ἐφ' ἐνὶ
 ἐκάστῳ κλάδῳ, συμφώνως τοῖς ὅροις | τῶν Κανονισμῶν, ἐπέστη ὁ και-
 ρὸς τῆς πραγματοποιήσεως καὶ τῶν Ἀρχιερατικῶν ἐπιχορηγήσεων³,
 δι' | ὧν ἀντικατέστη ἡ κατάργησις τοῦ λοιποῦ τῶν πρότερον λαμβανο-
 μένων κυρίων καὶ τυχηρῶν ἀρχιε | ρατικῶν εἰσοδημάτων, καὶ κοινῇ
 ἀποφάσει ἐνεκρίθη, ἵνα ἀπὸ τῆς α' τοῦ προσεχοῦς Ἰανουαρίου μηνός
 τοῦ | νέου σωτηρίου, αὐτῆς πανσαμένης τῆς τε ἀρχαίων ἐκείνων
 δόσεων καὶ δικαιωμάτων συνάξεως, | λογίζεται ἀρχὴν λαβοῦσα ἡ ὠρι-
 σμένη ἐτησίᾳ ἐπιχορηγήσεις τῶν γροσ. ἐβδομήκοντα χιλιάδων⁴ | μετὰ
 καὶ τοῦ ἀναλόγου ποσοῦ τῆς Πατριαρχικῆς ἐπιχορηγήσεως 2.500, πρὸς
 τῆν | Ἀρχιερωσύνῃ σου παρὰ πάσης τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἀναλόγως
 τῆς τῶν οἰκογενειῶν πληθύος ἐκά | στης πόλεως, κωμοπόλεως καὶ χω-
 ρίου μετὰ τῶν ὀριζομένων ἐν τῷ κανονισμῷ τυχηρῶν εἰσοδημάτων. |
 Διὰ ταῦτα γράφοντες ἐντελλόμεθα καὶ παραγγέλλομεν τῇ Ἀρχιερωσύνῃ
 σου, ὅπως γράψας προτρέ | ψης κατὰ τῆν συναποστελλομένην ὑψηλὴν
 διαταγὴν πρὸς τὸν αὐτόθι Τοπάρχην τοὺς κατοίκους | χριστιανούς τῆς
 πόλεως καὶ ἐκάστης κωμοπόλεως καὶ χωρίου τῆς ἐπαρχίας σου, ἵνα οἱ
 πρόκριτοι χρι | στιανοὶ ἐκάστης πρωτευούσης τοῦ Καζᾶ⁵ συνελθόντες
 μετὰ τῶν χωρίων τοῦ διαληφθέντος Καζᾶ ἐκ | λελεγμένων ὑπὸ τῶν
 συμπολιτῶν καὶ συνεχωρίων αὐτῶν καὶ φερόντων πρὸς τοῦτο ἔγγρα-
 φον ἀντι | προσωπείας, ἐκλέξωσιν ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ ἀπὸ πέντε
 ἕως δέκα ἀντιπροσώπους καὶ ἀποστεί | λωσιν αὐτοὺς εἰς τῆν πρωτεύου-

σαν τῆς Ἐπαρχίας σου καὶ ἐν ἡμέρᾳ ὠρισμένη συγκαλέσας πάν | τας, κοινοποιήσης αὐτοῖς τὰ ἀνωτέρω διὰ τῆς ἐπὶ κοινῇ ἀκροάσει ἀναγνώσεως τῆς παρούσης Ἐκ | κλησιαστικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς καὶ τοῦ συναποστελλομένου ἀντιτύπου τῶν κανονισμῶν, ἀκολουθῶς δὲ | συσκέψεως γενομένης ἐν τῇ τοιαύτῃ συνελεύσει τῶν ἀντιπροσώπων προεδρευομένη ὑπὸ τῆς Ἀρχιερω | σύνης σου, καὶ ληρθέντος ὑπ' ὄψιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν οἰκογενειῶν ἐκάστης πόλεως, κωμοπόλεως καὶ χω | ρίου, γένηται ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ ἐν εὐθεῖ λογισμῶ ἡ δέουσα δικαία καὶ ἀμερόληπτος ἀναλογία τῆς πο | σότητος τῶν διὰ τοῦ κανονισμοῦ ὀρισθέντων δίδοσθαι εἰησίως τῶ κατὰ καιροῦς Ἀρχιερεῖ τῆς ἐπαρ | χίας ταύτης γρ. 70.000 συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ ποσοῦ τῆς Πατριαρχικῆς ἐπιχορηγήσεως | γρ. 2.500. Συγχρόνως δὲ θέλετε ἐκθέσει προᾶξιν ἐμπεριλαμβάνουσαν ὀνομαστικῶς καὶ ποσοτικῶς | τὸν προσδιορισμὸν τῆς γενομένης ἀναλογίας εἰς ἐκάστην πόλιν, κωμόπολιν ἢ χωρίον, ἀντίγραφον | δὲ τῆς πράξεως ταύτης καταχωριζομένης πρότερον ἐν τῷ Κώδικι τῆς Μητροπόλεως καὶ συνυπογραφο | μένης παρὰ πάντων τῶν μελῶν τῆς Συνελεύσεως θέλετε ἀποστείλει πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ἵνα κατα | στρωθῇ ἐν τῷ Κώδικι αὐτῆς, δίδοντες ἅμα ἀνὰ ἐν ἀντίγραφον καὶ εἰς ἐκάστην πόλιν, κωμόπολιν ἢ | χωρίον τῆς ἐπαρχίας πρὸς κοινὴν πληροφορίαν καὶ ἔγκαιρον ἀπόδοσιν τοῦ ποσοῦ τῆς Ἀρχιερατικῆς | καὶ Πατριαρχικῆς ἐπιχορηγήσεως, τῆς ὁποίας ἐποχὴ ἐνάρξεως ὠρισμένη ἔσεται ἀείποτε ἡ α' τοῦ Ἰαν | ουαρίου μηνός. Ἀκολουθῶς οἱ πρόκριτοι ἐκάστης πόλεως, κωμοπόλεως καὶ χωρίου συνερχόμενοι εἰς ἐν θέ | λουσι συσκεφθῇ καὶ περὶ τοῦ τρόπου τῆς διανομῆς, καὶ ἐν φόβῳ Θεοῦ θέλουσι διανεῖμει τὸ ὀρισθὲν εἰς | τὴν πόλιν, κωμόπολιν ἢ χωρίον αὐτῶν ὑπὸ τῆς κοινῆς Συνελεύσεως ποσὸν ἀναλόγως τῆς καταστάσεως | καὶ τῶν δυνάμεων ἐκάστης οἰκογενείας, ἀποφεύγοντες οὕτω πᾶσαν ἄδικον διανομήν. Ἐκτὸς δὲ τοῦ | ποσοῦ τῆς ἐπιχορηγήσεως ταύτης μηδὲν ἕτερον θέλεις τοῦ λοιποῦ ἀπαιτεῖ ἢ λαμβάνει παρὰ τῶν | χριστιανῶν σου, εἰμὴ μόνον ἀνὰ δέκα γρόσια ἐξ ἐκάστου Ἱερέως τῆς ἐπαρχίας σου λόγῳ κανονικοῦ, | καὶ ἀνὰ δέκα γρόσια δι' ἐκάστην ἔκδοσιν ἀδείας γάμου, ἄνευ διακρίσεως α', β' καὶ γ', καὶ ἐν γένει | τὰ τοῦ ἐπιτραχηλίου, ὡς ὀρίζονται ἐν τῷ Κανονισμῶ.

Ἐπειδὴ δέ, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, ἡ περὶ ἧς ὁ | λόγος εἰησία ἐπιχορήγησις ἄρξεται ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου τοῦ ἐλευσομένου ,αωξγ' ἔτους, ἡ Ἀρχιε | ρωσύνη σου θ[έ]λ[ε]ις ἐξακολουθεῖ λαμβάνων μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κατὰ τὸν παλαιὸν τρόπον τὰ κύ | ρια καὶ τυχηρὰ εἰσοδήματα, συνάγων ἐνταυτῶ καὶ ὅσα μέχρι τοῦδε οὐκ ἠδυνήθης συναγαγεῖν, ὡς | ὀφείλουσι καὶ οἱ χριστιανοί σου διδόναι ταῦτα. Ἀκολουθῶς δὲ ἡ μὲν Ἀρχιερωσύνη σου ἀρκούμενος | εἰς τὴν ἐπιχορήγησιν

ταύτην, ὀφείλεις νὰ περιοδεύης δωρεὰν ὄλην τὴν ἐπαρχίαν σου κατὰ πᾶν ἔτος, | ἵνα μὴ ἐπιβαρύνωνται οἱ χριστιανοί σου, εὐλογῶν καὶ ἀγιάζων αὐτούς, καὶ νουθετῶν καὶ συμβου | λεύων, ὅπως φυλάτιωσι τὰ τε χριστιανικὰ αὐτῶν καθήκοντα, ἐμμένοντες ἐδραῖοι εἰς τὰ ἱερὰ πατρο- | παράδοτα δόγματα τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως, καὶ τὰ τῆς ὑπηκο- ὀότητος αὐτῶν χρέη πρὸς τὸ Βα | σίλειον Κράτος. καὶ διατελῶσιν ἀεί- ποτε πρόθυμοι καὶ εὐπειθεῖς πρὸς τὰς ὑψηλὰς διαταγὰς, δεόμενοι | ἀ- διαλείπτως τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ ὑπὲρ τοῦ Κραταιοτάτου καὶ Γαληνοτά- του ἡμῶν Ἐναντίας Σουλτᾶν | Ἀπδουλ Ἀζίζ Χὰν Ἐφένδη μας, καὶ ὑπὲρ τῶν πολυχρονίων ἡμῶν Αὐθεντῶν, ἐν βαθείᾳ εὐγνωμο | σύνη πρὸς τὰς ἐπιχειρούμενας καθ' ἑκάστην πρὸς πάντας τοὺς πιστοὺς ὑπη- κόους εὐμενεῖς χάριτας καὶ | εὐεργεσίας, ἣ δὲ ὑμῶν Τιμιότης θέλετε φροντίζει μετὰ προθυμίας, ὅπως ἀποδίδηται ἐγκαίρως τὸ ἀ | ναλογη- σον ἑκάστη πόλει, καὶ κωμοπόλει καὶ χωρίῳ τῆς ἐπαρχίας χρηματικὸν ποσὸν τῷ Ἀρχιερεῖ ὑμῶν | ἄνευ δυσκολιῶν, προσυναγόμενον διὰ τῶν προϋσταμένων ἑκάστου μέρους, ἀναλογιζόμενοι οὐ μόνον τὴν | κατορ- θωθεῖσαν διὰ τῆς ἐφάπαξ εἰησίου αὐτῆς χορηγίας ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῶν προτιέρον κυρίων καὶ | τυχηρῶν ἀρχιερατικῶν δικαιωμάτων καὶ ἀπαι- τήσεων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἡσυχίαν καὶ εὐκλειαν, ἣτις πε | ριποιηθήσεται τοῦ λοιποῦ τῷ καιρῷς Εὐαγγελικῷ ποιμένι ὑμῶν, μὴ ἐνασχολουμένῳ εἰς χρηματικὰ μηδὲ ἀναγκαζομένῳ εἰς βίαια μέτρα πρὸς ἰδίαν ἀτομι- κὴν καὶ τῆς ἀξιοπρεπείας αὐτοῦ ὑποστή | ριξιν, ἀλλ' ἀπερισπάστως κα- ταγινομένῳ εἰς τὰ πνευματικὰ αὐτοῦ καθήκοντα, καὶ εἰς τὴν προστα- | σίαν καὶ ὑπεράσπισιν τῶν κοινῶν καὶ μερικῶν ὑποθέσεων ὑμῶν, καὶ ἐν εὐχαριστήσει καὶ ἀνέσει ψυχῆς | εὐχομένῳ ἀδιαλείπτως ὑπὲρ πάντων ὑμῶν πρὸς Κύριον, ὅπως ἀνακαταπέμψη ὑμῖν τὴν θείαν αὐτοῦ | χά- ριν, καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ Ἀβραάμ, Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ ἐν τοῖς κτή- μασι καὶ ἐν τοῖς ἔργοις τῶν | χειρῶν ὑμῶν, οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπει- ρον ἔλεος εἶη μεθ' ὑμῶν.

	ἄνωξβ' Ὀκτωβρίου α' ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης
† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως	» » » » »
† Ὁ Καισαρείας Παῖσιος	» » » » »
† Ὁ πρ[] Καρπάθου Μεθόδιος	» » » » »
† Ὁ Ἀρτης Σωφρόνιος	» » » » »
† Ὁ Μιτυλήνης Μελέτιος	» » » » »
† Ὁ Μελενίκου Διονύσιος	» » » » »
† Ὁ Βελιγράδων Ἀνθιμος	» » » » »
† Ὁ Ἐφέσου Παῖσιος	» » » » »
† Ὁ Λαρίσσης Στέφανος	» » » » »
† Ὁ Δημητριάδος Δωρόθεος	» » » » »

† Ὁ Ῥασκοπροεσρένης Μελέτιος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης
 † Ὁ Γρεβενῶν Ἀγάπιος » » » » »

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

¹⁾ Ἰωακείμ Β' τὸ α' (1860 - 1863) καὶ (1873 - 1878) τὸ β', ὁ ἀπὸ Κυζίκου, βλ. Γεδεών, Π. Πίν. σ. 701. Ἐπ' αὐτοῦ ἀνασυνέστη ἡ ἐπισκοπὴ Λάμπης (1863)- αὐτόθι, σ. 702.

²⁾ Ἀναφέρεται, ὡς πρὸς τὴν Κρήτην, εἰς τὸ Φιρμάνιον τοῦ 1858. Βλ. Γ. Ἀσπρέα, Πολιτικὴ Ἱστορία τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος 1821 - 1921, ἐν Ἀθήναις, τόμ. 2ος, 1923, σ. 9 καὶ (ιδίᾳ) Κρητικοῦ κώδικος, τεῦχος 1ον, σσ. 3 - 24.

³⁾ Περὶ τῶν προνομίων καὶ τῶν ὑποχρεώσεων τῆς ἐκκλησίας τῆς Κρήτης ἐπὶ Τουρκοκρατίας βλ. Ν. Τομαδάκη, Σύντομον διάγραμμα τῆς Ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης ἐπὶ Τουρκοκρατίας, Α' - Β', Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος, τόμ. 14ος (1960), σσ. 7 - 11.

⁴⁾ Αἱ 70 χιλιάδες γροσίων ἰσοδυναμοῦν μὲ 560 χρυσᾶς λίρας Ἀγγλίας, βλ. Ν. Τομαδάκη, Περὶ τῆς ἐπισκοπῆς Λάμπης καὶ τῶν ἐπισκόπων αὐτῆς (ιδίᾳ κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν), ἐν Ἐπιστημονικῇ Ἐπετηρίδι τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπ. Ἀθηνῶν τοῦ ἔτους 1955 - 1956, σ. 314, καὶ σημ. 3.

⁵⁾ Καζᾶς = ἐπαρχία.

⁶⁾ Σουλτᾶν Ἀβδούλ Ἀζίζ Χάν (1861 - 1876). «11 Ἰουλίου 1861). Ἀνεγνώσθη τὸ φιρμάνι τῆς ἀναβάσεως εἰς τὸν θρόνον τοῦ Σουλτᾶν Ἀπτούλ - Ἀζίζ εἰς τὴν πλατεῖαν τῶν Τριῶν Καμαρῶν μεθ' ὅλης τῆς παρατάξεως ἐπ' ἀκροᾶσει πάντων ἐν γένει τῶν κατοίκων...» Μ. Παρλαμάς, ἔνθ' ἄνωτ., σ. 320.

6

Ἐπιστολὴ ἐκκλησιαστικὴ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακείμ πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κρήτης Διονύσιον συνιστῶσα τὴν ἐξέτασιν τῶν πρὸς τοὺς ἑξαδέλφους τοῦ ἀποθανόντος συζύγου αὐτῆς περιουσιακῶν διαφορῶν τῆς ἀδελφῆς τοῦ πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν ἀναφερθέντος Ἰωάννου Χατζιδάκη, διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ δικαίου. (Ὁκτώβριος 1862).

ΑΔΗ, ΠΕ, ἀριθμ. χειρ. 3. Ἐπὶ διφύλλου λεπτοῦ χάρτου διαστάσεων 0,25 × 0,365 μ. Αἱ ὑπογραφαὶ συνεχίζονται καὶ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως τοῦ φύλλου. Ἐπὶ τοῦ πρὸς φακέλλωσιν τμήματος τῆς τετάρτης σελίδος: «† Τῷ Ἰσρωτάτῳ Μητροπολίτῃ Κρήτης, ὑπερίμῳ καὶ ἐξάρχῳ Εὐρώπης, | ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ τῆς ἡμῶν Μειριότη- | τος κύρ Διονυσίῳ». Σφραγίς ἐφ' ἰσπανικοῦ ἐρυθροῦ κηροῦ μὲ τὸ πατρι-
 αρχικὸν οἰκόσημον: δικέφαλον ἀετὸν μὲ ἄνω στέμμα καὶ κάτω κλείδας καὶ τὰ ψηφία ΙΩ ΚΜ | ΠΤΡ ΚΣ | 1860. Ἐπὶ τῆς διὰ τῆς σφραγίδος συγκρατουμένης ἐπιμήκουσ ταινίας, διὰ χειρὸς τοῦ Μητροπολίτου Διονυσίου: τῇ 7 Ἰανουαρίου | 63 | ἐγράψαμεν τῷ Ῥεθύμνης | ν' ἀποστείλῃ (;)
 . . . | τῇ 10 Ἰανουαρίου. Κατάστασις διατηρήσεως καλή.

Ἰωακείμ ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας
Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης

† Ἱερώτατε Μητροπολίτα Κρήτης, ὑπέριμε καὶ ἔξαρχε Εὐρώπης,
ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ | ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μειρι-
ότητος κύριε Διονύσιε· χάρις εἶη τῇ αὐτῆς Ἱερότητι | καὶ εἰρήνη παρὰ
Θεοῦ. Ὁ αὐτόθεν Ἰωάννης Χατζιδάκης ἀναγγείλας πρὸς τὴν Ἐκκλη-
| σίαν δι' ἀναφορᾶς αὐτοῦ τὴν γιγνομένην ἀδικίαν πρὸς τὴν ἐν Ῥεθύ-
μνῳ διαμένουσαν | ἀδελφὴν αὐτοῦ χήραν ὑπὸ τῶν δύο ἑξαδέλφων τοῦ
ἀποθανόντος συζύγου της, ἀρνού | μένων δικαιοῦσαι αὐτὴν κατὰ νόμους
διὰ τῆς ἀποδόσεως τοῦ ἀναλογοῦντος αὐτῇ ἐκ τῶν | κτημάτων τοῦ συ-
ζύγου της, εἶτι δὲ καὶ τινῶν πατρικῶν αὐτῆς κτημάτων, ἐζητήσατο θεο-
| μῶς συσιῆσαι δι' ἐκκλησιαστικῆς ἐπιστολῆς τὴν εὐθύδικον []
τῆς ὑποθέσεως ταύ | της πρὸς τὴν αὐτῆς Ἱερότητα, ἅτε τοῦ θεοφιλε-
στάτου ἐπισκόπου Ῥεθύμνης ὑποσηρί | ζοντος, ὡς λέγει οὗτος, τὰς
προτάσεις ἐφ' ὧν βασιζόμενοι οἱ ῥηθέντες, ἀποκλείουσι τὴν ἀδελ | φήν
του παντὸς ἀναλόγου, καὶ τοι τῆς Δημογεροντίας μηδὲν παραδεχο-
μένης αὐτῆς, ὡς | ἐπὶ σαθρῶν βάσεων ἐρειδομένης, δηλ. ὅτι ὁ σύζυγος
αὐτῆς ἐν καιρῷ τοῦ θανάτου του | μηδὲν μνησθεὶς αὐτῆς, κατέλιπε
προφορικῶς κληρονόμους μόνους αὐτοῦς. Ὁθεν | καὶ αἴτησιν τοῦ ῥη-
θέντος γράφοντες προτιρεπόμεθα τῇ αὐτῆς Ἱερότητι, ὅπως ἐξειάσῃ καὶ
| θεωρήσῃ καλῶς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, καὶ ἐν οἷς ἂν ἴδῃ κατὰ νόμους
δικαιουμένην τὴν | ῥηθεῖσαν γυναῖκα, φροντίσῃ κυριαρχικῶς περὶ τῆς
ἀνελλιποῦς ἀποκαταστάσεως | τῶν ἀποδειχθησομένων δικαίων αὐτῆς,
καθ' ἣν τρέφων καὶ ὁ ῥηθεὶς πεποιθήσῃ ἐξητήσατο | συσιθῆναι αὐτῇ
τὴν φιλοδίκαιον ἐξείασιν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ὑποθέσεως. Ἡ δὲ τοῦ |
Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἶη μετ' αὐτῆς. , αὐξβ' Ὀκτωβρίου 1

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως	ἐν Χ(ριστ)ῷ ἀδελφὸς
† Ὁ Καισαρείας Παῖσιος	» » »
† Ὁ Λαρίσης Στέφανος	» » »
† Ὁ Μιτυλήνης Μελέτιος	» » »
† Ὁ Μελενίκου Διονύσιος	» » »
† Ὁ Βελιγράδων Ἄνθιμος	» » »
† Ὁ Ἐφέσου Παῖσιος	» » »
† Ὁ Ἄρτης Σωφρόνιος	» » »
† Ὁ Δημητριάδος Δωρόθεος	» » »
† Ὁ Ῥασκοπρεσρένης Μελέτιος	» » »
† Ὁ Γρεβενῶν Ἀγάπιος	» » »
† Ὁ Πρ [] Καρπάθου Μεθόδιος	» » »
† Ὁ Σμύρνης Χρῦσανθος	» » »

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

¹⁾ Πρόκειται περὶ τοῦ ἐπισκόπου Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου Καλλινίκου Νικολετάκη (1838 - 1869), βλ. Ν. Τωμαδάκη, Εἰδήσεις καὶ ἔγγραφα, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 213.

7

Ἐπιστολὴ ἐκκλησιαστικὴ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακεῖμ πρὸς τοὺς Δημογέροντας τοῦ Τμήματος Ἡρακλείου σχετικὴ μὲ τὴν διευθέτησιν τοῦ ζητήματος τῆς ἀρχιερατικῆς ἐπιχορηγήσεως γενικῶς καὶ ἐν ὄψει τῆς κατ' ἐπιθυμίαν τῶν κατοίκων τῶν Ἐπαρχιῶν Ἀμαρίου καὶ Ἁγίου Βασιλείου ἐπανιδρύσεως ἰδίας Ἐπισκοπῆς Λάμπης. (Φεβρουάριος 1863).

ΑΔΗ, ΠΕ, ἀριθμ. χειρ. 8. Ἐπὶ διφύλλου λεπτοῦ χάρτου διαστάσεων 0,25 × 0,365 μ. Τὸ κείμενον ἐπὶ τῶν δύο πρώτων σελίδων. Ἐπὶ τοῦ πρὸς φακέλλωσιν τμήματος τῆς τετάρτης σελίδος: «*† Τοῖς τιμιωτάτοις Δημογέρονσι τοῦ τμήματος Ἡρακλείου τῆς Νήσου καὶ | ἐπαρχίας Κρήτης, τέκνοις ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητοῖς*». Σφραγίς ἐφ' ἰσπανικοῦ ἐρυθροῦ κηροῦ Ἐπὶ τῆς πρώτης σελίδος, ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ τῆς ἄνω παραφῆς, λοξῶς: *ἐλήφθη τῇ 10 Ἀπριλίου 1863 | Ἀριθμ. Πρ. 871. Κατάστασις διατηρήσεως καλή.*

Ἰωακεῖμ ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

† Τιμιώτατοι Δημογέροντες τοῦ τμήματος Ἡρακλείου τῆς νήσου καὶ Ἐπαρχίας Κρήτης, | τέκνα ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά· χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ, παρ' ἡμῶν | δὲ εὐχή, εὐλογία καὶ συγχώρησις.

Κομισάμενοι τὸ ἀπὸ τῆς κη' τοῦ παριππεύσαν | τος Ἰανουαρίου μηνὸς σιαλὲν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν νίκον ὑμῶν γράμμα μετὰ τῆς ἐπι- | συνημμένης ἀναφορᾶς πρὸς ὑμᾶς τῶν ἐκ μέρους τῆς Κοινότητος Ἡρακλείου διορισθέν | των πληρεξουσίων ἀντιπροσώπων, ἐπὶ τῇ ὑποθέσει τῆς διανομῆς τῆς ἀρχιερατικῆς ἐπι | χορηγήσεως τοῦ κατὰ καιρὸν Μητροπολίτου Κρήτης κατὰ τὴν ἔννοιαν τῆς προσταλείσης | ἡμετέρας Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς ἐπιστολῆς, εἶδομεν ὅτι οὐ συνῆλθον τέως οἱ ἐκ | τῶν λοιπῶν μερῶν τῆς ἐπαρχίας Κρήτης κατὰ πρόσκλησιν τοῦ ἀρχιερέως ὑμῶν ἐκλ | εγέντες ἀντιπρόσωποι διὰ τὴν ἐκ μέρους τῶν χριστιανῶν κατοίκων τῶν δύο ἐπαρχιῶν | Ἁγίου Βασιλείου καὶ Ἀμαρίου ἐπισυμβαίνουσαν ἄρνησιν τοῦ νὰ ἐκλέξωσι τοὺς πληρε | ξουσίουσ αὐτῶν ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἐπιθυμοῦσι τὴν ἐκ νέου ἀποκατάστασιν ἰδίας ἐπι- | σκο | πῆς ἣτοι τῆς Λάμπης¹, καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν τῆς ἀρνήσεως

ταύτης ἀναφύεται τὸ ζήτημα, ἂν τυχόν, ἀποχωριζομένης τῆς ἐπισκοπῆς Λάμπης ἀπὸ τῆς Μητροπόλεως, θὰ ἔλαι τωθῆ ἢ ποσότης τῆς ἀρχιερατικῆς ἐπιχορηγήσεως. Εἶδομεν δὲ συγχρόνως, ὅτι τόσον ἢ κοινότης Ἡρακλείου ὅσον καὶ ἢ Τιμιότης ὑμῶν ἐπιθυμοῦντες, ὅπως μὴ ἀναβάλληται ἢ ἐφαρμογὴ τοῦ κοινωφελοῦς τούτου μέτρου τῆς ἀρχιερατικῆς ἐπιχορηγήσεως, ζη[τοῦσι] νέας περὶ τῆς πραγματοποιήσεως τῶν ἅπαξ προαποφασισθέντων διαταγᾶς, παριστιῶν τες ἅμα καὶ τὸν ἐν περιπτώσει ἐλατιώσεως τοῦ ὠρισμένου ποσοῦ δυσχερὲς τῆς θέσεως κατὰ καιρὸν Ἀρχιερέως ὑμῶν, ὡς μὴ δυναμένου νὰ διατηρηθῆ μεθ' ὅλης τῆς ἀπαιτουμένης ἀξιοπρεπείας ἀναλόγως τῶν ὑποχρεώσεων καὶ τῶν περιστοιχοῦσων αὐτὸν ἀναγκῶν ὡς ἐκ τῆς ἠθικῆς καταστάσεως τοῦ τόπου.

Τὴν ἔφεσιν τῶν ῥηθέντων χριστιανῶν, περὶ ἀποκαταστάσεως ἰδίου αὐτῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λάμπης ἀρχιερέως ἀνέφερε καὶ πρότερον τῇ ἐκκλησίᾳ ὁ γνήσιος ὑμῶν ἀρχιερεὺς Ἱερώτατος Μητροπολίτης Κρήτης ἀγαπητὸς ἡμῶν ἐν Χ(ριστι)ῶ ἀδελφὸς κὺρ Διονύσιος, ἀποστείλας καὶ ἀντίγραφον τῆς δοθείσης ἀναφορᾶς των, καὶ πάλιν ἀκολούθως γράψας, ἐδήλωσε τὴν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐπιμονὴν αὐτῶν, δι' ἣν αἰτίαν μὴ ἀποσταλέντων ἀντιπροσώπων ἐκ μέρους των, ἀνεβλήθη τέως καὶ ἢ τῆς γενικῆς συνελεύσεως συγκροτήσις, καὶ ἢ Ἱερότης του πρὸς τῶν δυσχερειῶν τούτων τὴν διέλυσεν, ἐξαιτεῖται τὰς περὶ τοῦ πρακτιέου ὁδηγίας τῆς ἐκκλησίας. Σκεψάμενοι τοίνυν ἔγνωμεν κοινῇ ἐκκλησιαστικῇ καὶ τοῦ Διαρκοῦς Ἐθνικοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου ἐγκρίσει καὶ ἀποφάσει, ἵνα ἢ μὲν αἴτησις τῶν εἰρημένων χριστιανῶν, ἐὰν μέχρι τέλους ἐπιμένωσι ζητοῦντες τὴν ἀποκατάστασιν ἰδίου αὐτῶν Ἀρχιερέως Λάμπης, γένηται δεκτὴ τῇ ἐκκλησίᾳ ὡς δικαία τε οὕσα ἔτι δὲ καὶ ὑπὸ τῶν περιστάσεων ὑπαγορευομένη, ἐπάναγκες ὅμως, ἵνα οὗτοι μὲν προηγουμένως συναρμολογηθῶσι μετὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς ἐκκλησίας τοῦ νὰ πληρῶσι τὴν ὀρισθησομένην εὐλογον ἐπιχορήγησιν διὰ τὸν νέον ἀρχιερέα των, καθὼς καὶ τὸ ποσὸν τῆς Πατριαρχικῆς ἐπιχορηγήσεως, οἱ δὲ μετὰ τὸν χωρισμὸν τῆς ἐπισκοπῆς Λάμπης μένοντες ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Μητροπόλεως ταύτης παραδεχθῶσι καὶ αὐτοί, ἵνα πληρῶσιν ὀλόκληρον τὸ ἀπ' ἀρχῆς ἐν τῷ Κανονισμῷ ὠρισμένον ποσὸν τῶν γροσ(ίων) ἐβδομήκοντα δύο χιλιά(δων) καὶ πεντακοσίων διὰ τε τὴν ἀρχιερατικὴν καὶ τὴν πατριαρχικὴν ἐπιχορήγησιν, ὃν τρόπον καὶ ἢ Τιμιότης ὑμῶν, διακοινοῦντες τοὺς λόγους, δι' οὓς οὐδαμῶς ἐγκρίνεται ἢ ἐλάττωσις τοῦ ῥηθέντος ποσοῦ, προήχθητε εἰς τὴν ἀποστολὴν καὶ τὴν σύστασιν τῆς ἀναφορᾶς τῆς Κοινότητος.

Ταῦτα τοίνυν δηλοποιήσαντες ἰδίως καὶ τῷ εἰρημένῳ ἀρχιερεῖ ὑμῶν ἀγίῳ Κρήτης κὺρ Διονυσίῳ, πληροφοροῦμεν καὶ ὑμῖν διὰ τῆς

παρούσης ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς, ὅπως κοινοποιή | σαντες οἷς δεῖ, ἐνεργήσητε τὰ εἰκόσια συμφώνως μετὰ τῆς Ἱερότητός του ἐπὶ τῆ βάσει τῆς ἐ | ξενεχθείσης ὡς [ἄνω ;] ἐκκλησιαστικῶς καὶ τοῦ Διακοῦς Ἐθνικοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου ἀποφάσεως. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἶη μετὰ τῆς ὑμῶν | Τιμιότητος. ,αωξγ' Φεβρουαρίου ιγ'.

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως	ἐν Χ(ριστ)ῶ εὐχέτης	↪
† Ὁ Καισαρείας Παῖσιος	» » » »	
† Ὁ Μιτυλήνης Μελέτιος	» » » »	
† Ὁ Μελενίκου Διονύσιος	» » » »	
† Ὁ Βελεγράδων Ἀνθιμος	» » » »	
† Ὁ Ἐφέσου Παῖσιος	» » » »	
† Ὁ Ἀρτης Σωφρόνιος	» » » »	
† Ὁ Δημητριάδος Δωρόθεος	» » » »	
† Ὁ Ῥασκοπρεσρένης Μελέτιος	» » » »	
† Ὁ Γρεβενῶν Ἀγάπιος	» » » »	
† Ὁ Πε [] Καρπάθου Μεθόδιος	» » » »	
† Ὁ Σμύρνης Χρῦσανθος	» » » »	

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

1) Εἰς τὴν ἐπισκοπὴν ταύτην ὑπήγοντο αἱ ἐπαρχίαι Ἀμαρίου καὶ Ἁγίου Βασιλείου τοῦ Νομοῦ Ρεθύμνης, ἐνῶ ἡ ἐπαρχία Σφακίων διωκεῖτο ἐξαρχικῶς ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Κρήτης. Ἡ ἐπαρχία Σφακίων διωκῆθη ἐξαρχικῶς ἐπὶ μητροπολίτου Ζαχαρίου (1779) ὑπὸ τοῦ Αὐλοποτάμου Παρθενίου. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν ὑπήχθη εἰς τὸν Λάμπης (1831). Μετὰ τὸν Νικόδημον ἡ ἐπισκοπὴ Λάμπης ἠνώθη μετὰ τῆς Μητροπόλεως (1815), ἀνασυνέστη δὲ τὸ 1863. Βλ. Ν. Τωμαδάκη, Περὶ τῆς ἐπισκοπῆς Λάμπης καὶ τῶν ἐπισκόπων αὐτῆς, ἐνθ' ἄνωτ., καὶ ἰδίᾳ ἐν σ. 343. Ὁ τίτλος Λάμπης καὶ Σφακίων καθιερώθη βραδύτερον, ἐπὶ Εὐμενίου Ξηρουδάκη, ἐπισκόπου Λάμπης, Σφακιανοῦ τὴν καταγωγὴν. Αὐτόθι σ. 346.

8

Ἐπιστολὴ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Σωφρονίου πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κρήτης Διονύσιον, μεθ' ἧς συναποστέλλεται ἀντίγραφον προδικαστικῆς ἀποφάσεως ἀφορῶν εἰς τὴν διαφορὰν τοῦ Μ. πατᾶ Μιχελάκη πρὸς τοὺς συγγενεῖς τῆς ἀποθανούσης συζύγου του, ζητεῖται δὲ ἡ ἀποστολὴ ἀντιγράφου σχετικῆς ἀποφάσεως τῆς Δημογεροντίας. (Δεκέμβριος 1863).

ΑΔΗ, ΠΕ, ἀριθμ. χειρ. 7 β. Ἐπὶ διφύλλου λεπτοῦ χάρτου διαστάσεων 0,25 × 0,365 μ. Τὸ κείμενον ἐπὶ τοῦ ἡμίσεος τῆς πρώτης σελίδος. Εἰς

τὸ ἄνω ἀριστερόν: Ἄριθ. πρ. 867 | Ἄρ. Διεκ. 6520. Ἐπὶ τοῦ πρὸς φακέλλωσιν τμήματος τῆς τετάρτης σελίδος: Ἐλήφθη τῇ 9 Δεκεμβρίου 1862, καὶ δι' ἑτέρας χειρός: «Τῷ Ἱερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Κρήτης ὑπερίμῳ καὶ ἐξάρχῳ Εὐρώπης, | ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ τῆς ἡμῶν Μετρι | ότητος κὺρ Διονυσίῳ». Σφραγὶς τοῦ Πατριάρχου Σωφρονίου ἐφ' ἰσπανικοῦ ἐρυθροῦ κηροῦ ἀποκεκομμένου κατὰ τὸ ἥμισυ. Κατάστασις διατηρήσεως καλή.

Σωφρόνιος¹ ἔλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

† Ἱερώτατε Μητροπολίτα Κρήτης ὑπέριμε καὶ ἔξαρχε Εὐρώπης, ἐν ἀγίῳ πνεύματι | ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κὺρ Διονύσιε· χάρις εἶη τῇ | αὐτῆς ἱερότητι καὶ εὐρήνῃ παρὰ Θεοῦ.

Ἀποσιέλλεται τῇ αὐτῆς Ἱερότητι περίκλειστον ἐν | τῇ παρουσίῃ ἡμετέρα ἐπιστολῇ ἀντίγραφον προδικαστικῆς ἀποφάσεως τῆς ἐνταῦθα | εἰσηγητικῆς ἐπιτροπῆς, ἀφορώσης τὴν διατρέχουσαν διαφορὰν μεταξὺ τοῦ αὐτόθι | Μ. πα(πᾶ) Μιχελάκη, καὶ τῶν συγγενῶν τῆς ἀποθανούσης συζύγου του Μαρίας, | περὶ ἧς, ἐπειδὴ καθὰ ἐκ τοῦ ἀντιγράφου τῆς ἀποφάσεως πληροφορεῖται, ζητοῦνται | πληροφορία αὐτῆς δι' ἀποστολῆς ἐπισήμου ἀντιγράφου τῆς ἐκδοθείσης ἀποφάσεως | τῆς αὐτόθι Δημογεροντίας μετὰ πάντων τῶν σχετικῶν ἔγγράφων, προτρεπόμεθα | αὐτῇ, ὅπως ἐπιμεληθεῖσα πράξῃ συμφώνως τῇ ἐννοίᾳ τῆς ἀποφάσεως τῆς εἰσηγη | τικῆς ἐπιτροπῆς πέμπουσα ἐν τάχει καὶ τὰ ζητούμενα ἔγγραφα. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ | χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἶη μετ' αὐτῆς. ,αωξγ' Δεκεμβρίου δ'.

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χ(ριστι)ῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς ↪

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

¹⁾ Σωφρόνιος Γ', Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης (1863 - 1866), ὁ ἐξ Ἀμασείας, ὁ μετέπειτα Ἀλεξανδρείας· βλ. Γ ε δ ε ώ ν. Π. Πίν., σ. 702.

² Ἐπιστολὴ ἐκκλησιαστικὴ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Σωφρονίου πρὸς τοὺς Δημογέροντας τοῦ τμήματος Ἡρακλείου, ζητοῦσα τὴν παραχώρησιν εἰς τὸν Ἀρχιμανδρίτην Καλλίνικον τῆς εἰς τὸ ἐν Μυλοποτάμῳ Μετόχιον τοῦ Παν. Τάφου ἀφιερωθείσης περιουσίας τοῦ ἀποθανόντος ἱερομονάχου Χ' Μελετίου, παρὰ τὰς ἐπ' αὐτῆς ἐγειρομένας ἀξιώσεις τῶν συγγενῶν του. (Αὐγούστος 1864).

ΑΔΗ, ΠΕ, ἀριθμ. χειρ. 9 Ἐπί διφύλλου λεπτοῦ γάρτου διαστάσεων $0,245 \times 0,37$ μ. Αἱ ὑπογραφαὶ συνεχίζονται καὶ ἐπὶ τῆς δευτέρας ὄψεως. Ἐπὶ τῆς πρώτης σελίδος, ἄνω ἀριστερά: Ἀριθμ. πρ. 5694 | Ἀριθ. Δισκ. 3463. Ἐπὶ τοῦ πρὸς φακέλλωσιν τμήματος τῆς τελευταίας σελίδος: «† Τοῖς τιμιωτάτοις Δημογέρονσι τοῦ τμήματος Ἡρακλείου τῆς νήσου καὶ ἐπαρχίας Κρήτης, τέκνοις ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητοῖς». Σφραγὶς ἐφ' ἰσπανικοῦ ἐρυθροῦ κηροῦ μὲ τὸ πατριαρχικὸν οἰκόσημον: πτερυγοφόρον ἰετὸν μὲ ἄνω στέμμα καὶ κάτω κλείδας καὶ τὰ ψηφία ΣΦ ΝΣ | ΠΤΡ ΚΣ | 1863. Περὶ τῆς ἐσωκλείστου ἐπιστολῆς ἰδὲ ἐν ταῖς σημειώσεσιν. Κατάστασις διατηρήσεως καλή.

† Σωφρόνιος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

† Τιμιώτατοι Δημογέροντες τοῦ Τμήματος Ἡρακλείου τῆς νήσου καὶ ἐπαρχίας Κρήτης, τέκνα ἐν | Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά· χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Ἐδηλώθη πρὸς τὴν ἐκκλησίαν | ὑπὸ τῆς αὐτοῦ Μακαριότητος τοῦ Πατριαρχοῦ τῶν Ἱεροσολύμων, λίαν ἀγαπητοῦ καὶ περισπουδάστου | ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ κυρίου Κυρίλλου¹. ὅτι κατὰ τὰς διαβιβασθείσας αὐτῷ | πληροφορίας ὑπὸ τοῦ αὐτόθι ταξειδιώτου τοῦ Παναγίου Τάφου Ἀρχιμανδρίτου κὺρ Καλλινίκου², | ἐν ᾧ ὁ ἐκ τοῦ χωρίου Σφενδύλι τῆς Πεδιάδος μακαρίτης Χ' Μελέτιος ἱερομόναχος, ἐπιστάτης τοῦ | ἐν Μυλοποτάμῳ Μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου³, ζῶν ἔτι κατέλιπεν οἰκειοθελῶς τὰ ἐν τῷ ῥηθέντι | χωρίῳ ὑποστατικὰ αὐτοῦ μεθ' ἐνὸς κουτείου ἀγίων λειψάνων εἰς τὸ εἰρημένον σεβάσμιον προσκύνημα, | κοινοποιήσας τὴν θέλησίν του ταύτην εἰς ὅλους τοὺς συγγενεῖς του ἐπισήμως, ἔτι δὲ δηλώσας αὐτὸ | τοῦτο καὶ εἰς τὸ ἐπιτόπιον συμβούλιον καὶ εἰς τὸ χωρίον Μουρτζανά⁴, κατὰ τε τὰς μαρτυρίας τῶν εἰ | ρημένων χριστιανῶν, καὶ κατὰ τὸν συμφώνως ταύταις καὶ ταῖς ἰδίαις πληροφορίαις ἐκδοθέντα—Μαζπατιᾶν⁵ τοῦ εἰρημένου συμβουλίου, ἀποφαινόμενον ὅτι ὁ μακαρίτης ἀφιέρωσεν εἰς τὸν | ἅγιον Τάφον τὰ ἐν Μυλοποτάμῳ ὑποστατικὰ αὐτοῦ κινητὰ τι καὶ ἀκίνητα, ὁ ἀδελφὸς τοῦ μα[κα] | ρίτου Θεόδωρος καὶ τινες ἄλλοι συγγενεῖς αὐτοῦ ἐπιχειροῦσι διαφοροτρόπως διαφεῦσαι τὴν ῥη[τὴν] | τοῦ μακαρίτου διάταξιν ἐπὶ τῷ οἰκειοποιηθῆναι τὰ τῷ Ἀγίῳ Τάφῳ ἀφιερωθέντα.

Ὅθεν, ἀ[. . | . . .]σεως γενομένης ἡμῖν ὑπὸ τῆς αὐτοῦ Μακαριότητος, γράφοντες διὰ τῆς παρούσης ἐκκλησια | στικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς, ἐντελλόμεθα καὶ ὑπαγορεύομεν τῇ ὑμῶν Τιμιότητι, ὅπως ζήλω χριστι- | ανικῷ κεκινημένοι ὑπὲρ τοῦ ῥηθέντος ἱεροῦ προσκυνήματος, ἐπιμεληθῆτε δραστηρίως διὰ | τὴν αἰσίαν ἀποπεράτωσιν τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ἐνεργοῦντες ἵνα καὶ κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν | χριστιανῶν καὶ κα-

τὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ Μαζπαϊᾶ τοῦ ἐπιτοπίου συμβουλίου, ἀποκατασταθῶσιν | εἰς τὴν ἐξουσίαν καὶ κυριότητα τοῦ Παναγίου Τάφου τὰ ἐν Μυλοποτάμῳ κτήματα τοῦ μακαρίτου | Χ' Μελετίου ἱερομονάχου ὡς ἀφιερωθέντα ὑπ' αὐτοῦ, καὶ δοθῶσιν εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ ῥηθέντος | Ἀρχιμανδρίτου κὺρ Καλλινίκου τόσον αὐτά, ὅσον καὶ τὸ μετὰ ἁγίων λειψάνων κουτιῶν, ὑπο | χρεουμένων τῶν συγγενῶν τοῦ μακαρίτου, ἵνα παραιτηθῶσι τῶν ἐπὶ τούτων παραλόγων αὐτῶν | ἀξιώσεων. Ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἶη μετὰ τῆς ὑμῶν Τιμιότητος^α. ,αωξδ'φ Αὐγούστου κζ' |

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως	ἐν Χ(ριστι)ῶ εὐχέτης	↪
† Ὁ	» » » »	
† Ὁ Ἰγνάτιος	» » » »	
† Ὁ Μελενίκου Διονύσιος	» » » »	
† Ὁ Σάμου Γαβριήλ	» » » »	
† Ὁ Κῶου Κύριλλος	» » » »	
† Ὁ Φαναριοφερσάλων Νεόφυτος	» » » »	
† Ὁ Νικομηδείας Διονύσιος	» » » »	
† Ὁ Κρήτης Διονύσιος	» » » »	
† Ὁ Αἴνου Γαβριήλ	» » » »	
† Ὁ Δήμου Ἰωακείμ	» » » »	
† Ὁ Πελαγωνίας Βενέδικτος	» » » »	
† Ὁ	» » » »	

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

¹⁾ Κύριλλος Β', Πατριάρχης Ἱεροσολύμων (1815 - 1872), πρώην ἀρχιεπίσκοπος Λύδδης· βλ. Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων, 1910, σ. 707.

²⁾ «Ὁ αὐτόθι ὀσιώτατος τοῦ Παναγίου Τάφου Ἀρχιμανδρίτης καὶ Ἡμέτερος κατὰ πνεῦμα υἱὸς λίαν ἀγαπητὸς κὺρ Καλλίνικος, εἶη ἤδη ἱκανὰ ἐξυπηρετήσας τῷ παγκοσμίῳ προσκυνήματι ἐν τῇ θεοφρουρῆτῳ Νήσῳ Κρήτη, καὶ μὴ δυνάμενος τοῦ λοιποῦ γῆρας ἔνεκα, ὡς γράφει, βασιᾶσαι τὸν τοῦ ταξειδίου κάματον, ἐπέστειλεν ἡμῖν πέρυσι καὶ ἐφέτιος ἐπανειλημμένως παρακαλῶν, ἵνα ἀπαλλάξωμεν τῆς εἰρημένης διακονίας τὴν ὀσιότητά του, αἴροντες ἀπ' αὐτοῦ τὸ βαρὺ δῆθεν τοῦτο φορτίον» (ἐξ ἀνεκδότου πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Κυρίλλου τῆς 15' Αὐγούστου 1871). Τοῦτον ἐπιστρέψαντα εἰς Ἁγίους Τόπους ἀντικατέστησεν ὁ ἀρχιμανδρίτης Γερμανὸς Κόμης.

Καλλινικός τις, ἀρχιμανδρίτης τοῦ Παναγίου Τάφου ἀναφέρεται μετὰ τῶν ἐκ Κρήτης συνδρομητῶν, εἰς Γρηγορίου Γώγου (Ἱεροδιακόνου, τοῦ Λεοβίου), Στοιχειώδης διδασκαλία τῆς πρακτικῆς πίστεως, ἦτοι σύντομος ἔκθεσις τῆς Χριστιανικῆς Ἠθικῆς, ἐν Κων/πόλει, 1859, σ. 285. Ἐπομένως ὁ Καλλίνικος εἶχε παραμείνει ἐν Κρήτη ὑπὲρ τὴν δωδεκαετίαν.

³⁾ Πλὴν τοῦ Μυλοποτάμου ὁ Πανάγιος Τάφος κατεῖχεν ἐν Κρήτη τὴν Παναγίαν Γκουβερνιώτισσα εἰς Ποταμιὲς Πεδιάδος καὶ πολλὰ χωράφια, ἀμπελῶ-

νας, ἔλαιῶνας, κήπους, οἰκίας εἰς διάφορα μέρη τῆς νήσου. Ἐκ τῆς ἐκμισθώσεως τῶν μετοχίων τούτων τῆς 14 Ἀπριλίου 1877 πρὸς τινὰ Φραγκίσκον Λυμπέρην, τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων εἰσέπραττεν ἑτησίως 200 λίρας Γαλλίας.

4) Μουριζανά, χωρίον Μυλοποτάμου παρὰ τὸ Γαράζο.

5) μαζματᾶς, ἔγγραφον.

6) Κατωτέρω δημοσιεύομεν ἐπιστολὴν τοῦ μητροπολίτου Κρήτης Διονυσίου πρὸς τὸν ἐπίτροπόν του Ἀρκαδίας Γρηγόριον δι' ἧς συνηγορεῖ ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τοῦ Παναγίου Τάφου. Ἡ ἐπιστολὴ ἐγράφη ἐκ Κωνσταντινουπόλεως (31 Ἰουλίου 1861) τοῦ Διονυσίου ὄντος συνοδικοῦ Βλ. Παρλαμᾶ, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 321.

Ἐπὶ διφύλλου λεπτοῦ ὑποκυάνου χάρτου, διαστ. 0,215 × 0,27 μετὰ καθέτων ὕδατινων γραμμῶν καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου φύλλου τὰ γράμματα: *LJDLXC*. Ἐπὶ τῆς τελευταίας σελίδος: «*Τῷ θεοφιλεστάτῳ ὑμετέρῳ ἐπι | τρώπῳ Ἀρκαδίας, ἐν Ἀγίῳ πν(εύματι) Ἀγαπῆ | τῷ Ἀδελφῷ καὶ Συλλειτουργῷ τῆς ἡμῶν | ταπεινότητος, κὺρ Γρηγορίῳ—ἀσπασίως | Εἰς Ἡράκλειον*».

† *Θεοφιλέστατε ἡμέτερε ἐπίτροπε Ἀρκαδίας, ἐν Ἀγίῳ πν(εύματι) Ἀγαπητὲ Ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργῷ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος κὺρ Γρηγόριε, γνωστὸν ὑπάρχει τῇ ἀγάπῃ τῆς κατὰ πόσον μᾶς ἐνδιαφέρουσι τὰ τοῦ Παναγίου Τάφου δίκαια. ὡς ἐκ τούτου πᾶσα ἄλλη περὶ τούτου σκέψις περιττὴ θεωρεῖται. καὶ μόλα ταῦτα ὑπεχρεώθημεν παρὰ τῆς προσκυνητῆς ἡμῶν αὐτοῦ Μακαριότητος νὰ γράψωμεν τῇ ἀγάπῃ τῆς περὶ τῆς περιουσίας, τοῦ ἐσχάτως αὐτόθι ἀποβιώσαντος Χ' Μελετίου Ἱερομονάχου Ἀγιοταφίτου, ὡς ἀνηκούσης τῷ Παναγίῳ Τάφῳ γράφοντες τοίνυν ἀξιοῦμεν τὴν θεοφιλίαν τῆς, ὅπως μετὰ τῶν ἐντιμοτάτων Δημογερόντων, οὓς ἀπὸ ψυχῆς εὐχόμεθα, παρασταθῇ ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος ὑποθέσεως, παρέχουσα πᾶσαν τὴν δυνατὴν αὐτῆς συνδρομὴν τῷ αὐτόθι Ἀγίῳ Ἀρχιμανδρίτῃ κὺρ Καλλινίκῳ ἐπιτρόπῳ τοῦ Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων, εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν διεκπεραίωσιν τῆς ὑποθέσεως ταύτης, πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν δικαιωμάτων τῶν Ἀγίων Τόπων, πρὸς οὓς οἱ πάντες ὀφείλομεν. ταῦτα ἐν ὀλίγοις ἀδελφικῶς, ἀναμένοντες εὐχάριστον ἀπάντησίν τῆς. ἢ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις εἴη μετὰ τῆς θεοφιλίας τῆς.*

Ἐν Κων/πόλει τῇ 31 : Ἰουλίου : 1864 :

† Ὁ Κρήτης Διονύσιος ἐν Χ(ριστῷ) Ἀγαπητὸς ἀδελφὸς ↪

10

Ἐπιστολὴ πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Σωφρονίου πρὸς τοὺς Δημογέροντας τοῦ τμήματος Ἡρακλείου ἐντελλομένη τὴν πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς Ἰάκωβον καὶ Χ' Ἐμμ. Ἀσπραδάκην καὶ τὸν Ἐμμ. Ματθαϊάκην κοινοποίησιν τῆς συναποστελλομένης ἀποφάσεως τῆς εἰσηγητικῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως Ἰακώβου Ἐμμ. Μουδάτζου. (Δεκέμβριος 1864).

ΑΔΗ, ΠΕ, ἀριθμ. χειρ. 10. Ἐπὶ διφύλλου λεπτοῦ χάρτου διαστάσεων 0,24 × 0,375 μ. Τὸ κείμενον ἐπὶ τῆς πρώτης σελίδος. Ἄνω ἀριστερὰ ὁ τύπος τῆς διὰ πίεσεως ἀποτυπωθείσης σφραγίδος μὲ δικέφαλον αἰτόν, στέμμα καὶ τὴν ἐπιγραφὴν: *ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ*. Κάτωθι τῆς σφραγίδος: Ἀρ. Πρωτ. 5320 | Ἀρ. Διεκ. 5335, καὶ κάτωθι,

καθέτως πρὸς τὸ κείμενον, δι' ἄλλης χειρός: ἐν τῇ 19 Δεκεμβρίου 1864 | Ἄριθ. πρ. 2295. Ἐπὶ τοῦ πρὸς φακέλλωσιν τμήματος τῆς τετάρτης σελίδος: «Τοῖς τιμιωτάτοις Δημογέρονσι τοῦ τμήματος Ἡρακλείου τῆς νήσου Κρήτης, ἡ τέκνοις ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητοῖς». Σφραγὶς ἐφ' ἰσπανικοῦ ἔρου. θροῦ κηροῦ, συγκρατοῦσα τεμάχιον ταινίας, μὲ δικέφαλον ἀετὸν καὶ στέμμα καὶ κάτω κλεῖδας καὶ τὰ ψηφία: ΣΦ ΝΣ | ΠΤΡ ΚΣ | 1863. Περὶ τῶν ἐσωκλείστων ἐγγράφων ἰδὲ ἐν ταῖς σημειώσεσιν. Κατάστασις διατηρήσεως καλή.

† Σωφρόνιος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης |

† Τιμιώτατοι Δημογέροντες τοῦ τμήματος Ἡρακλείου τῆς νήσου Κρήτης, τέκνα ἐν Κυρίῳ | ἡμῶν ἀγαπητά· χάρις εἶη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Περικλείοντες ἐνταῦθα | ἀντίγραφον ἀποφάσεως τῆς ἐνταῦθα ἐν τοῖς Πατριαρχείοις εἰσηγητικῆς ἐπιτροπῆς ὑπ' ἀρ. | 1183, ἀφορώσης τὴν γνωστὴν ὑμῖν ὑπόθεσιν τοῦ Ἰακώβου Ἐμμανουήλ Μουδάτζου, | προτρέπομεν τὴν ὑμῶν Τιμιότητα, ὅπως κοινοποιήσητε αὐτὸ πρὸς τοὺς ἀντιδίκους τοῦ | ῥηθέντος ἦτοι τοὺς ἀδελφοὺς Ἰάκωβον καὶ Χ' Ἐμμανουήλ Ἀσπραδάκη καὶ τὸν Ἐμμα | νουήλ Ματθαϊάκη, πληροφοροῦντες συγχρόνως ὅτι ἐπιτρέπεται αὐτοῖς τὸ δικαίωμα, | ἵνα, ἐντὸς διμήνου προθεσμίας ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς κοινοποιήσεως τῆς ἀποφάσεως ταύτης, | προσαγάγωσιν ἐνώπιον τοῦ Διαρκοῦς Ἐθνικοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου διὰ τῆς ἀρμοδίας ὁδοῦ | τὰς ἄς ἔχουσιν τυχὸν ἐνστάσεις ἐναντίον αὐτῆς. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος | εἶη μεθ' ὑμῶν. ,αωξδ' Δεκεμβρίου β' |

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως	ἐν Χ(ριστι)ῶ εὐχέτης	↪
† Ὁ	» » » »	
† Ὁ Ἰγνάτιος	» » » »	
† Ὁ Αἴνου Γαβριήλ	» » » »	
† Ὁ Δήμου Ἰωακείμ	» » » »	
† Ὁ Φαναριοφεροσάλων Νεόφυτος	» » » »	
† Ὁ Νικομηδείας Διονύσιος	» » » »	
† Ὁ	» » » »	
† Ὁ Σάμου Γαβριήλ	» » » »	
† Ὁ Κώου Κύριλλος	» » » »	
† Ὁ	» » » »	

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

Παρέχομεν κατωτέρω περίληψιν 5 ἐγγράφων, εὐρεθέντων ἐντὸς τῆς πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς, ἀφορώντων δὲ εἰς τὴν ὡς ἄνω ὑπόθεσιν Μουδάτζου.

α') Μονόφυλλον διαστ. 0,21 × 0,29 μ.

Ἐγγραφὸν τῆς Δημογεροντίας τοῦ τμήματος Ἡρακλείου ὑπ' ἀριθμ. πρ.

2295 πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς Ἰάκωβον καὶ Χ' Ἐμμ. Ἀσπραδάκη, εἰς Καστέλλιον Ἱεραπέτρας, καλουμένους, ὅπως, παρουσιαζόμενοι εἰς τὴν Δημογεροντίαν, προσάγουν τὰς τυχόν ἐνοτάσεις των ἐπὶ τῆς κληρονομικῆς των ὑποθέσεως καὶ λάβουν τὰ σχετικὰ ἔγγραφα. (Ἐν Ἡρακλείῳ τῇ 21 Δεκεμβρίου 1864).

β) Δίφυλλον διαστ. 0,205 × 0,29 μ.

Ἐπιτροπικὸν ἔγγραφον τοῦ Χ' Ἐμμ. Ἀσπραδάκη πρὸς τὸν ἀδελφόν του Ἰάκωβον, ἵνα ἐκπροσωπήσῃ τοῦτον κατὰ τὴν ἐνώπιον τῆς Δημογεροντίας ἐκδικασίαν τῆς ὑποθέσεως, κωλυμένου νὰ παρασιῇ αὐτοπροσώπως, ἐπειδὴ ἔστερήθη τοῦ φωτός του. Τὴν ἐξουσιοδότησιν ὑπογράφουν οἱ κάτωθι μάρτυρες: Γεώργιος Μ. Κουνδουράκης, Ἀνδόνις, Γεώργ. Τζοΐνας, Μανούλ μακρογιάννης. Διὰ τὸν ἀόμματον Χ' Ἐμμ. Ἀσπραδάκη ὑπογράφη Χρ. Α. Ἐλευθεριάδης καὶ ἐκεῖνος σταυροσημειοῖ. Ἀνθιμος δὲ «ὁ τοῦ Ἁγίου Ἱεροσητείας ἀρχιδιάκονος καὶ ἐπίτροπος» ἐπιβεβαιοῖ τὸ γνήσιον τῶν ὑπογραφῶν. (Ἐν Ἱεραπέτρῳ τῇ 7 Ἰανουαρίου 1865).

γ) Μονόφυλλον διαστ. 0,25 × 0,29 μ.

Ἐγγραφον τῆς Δημογεροντίας Ἡρακλείου δι' οὗ δηλοῦται ἡ κοινοποίησις πρὸς τὸν Ἰάκωβον Ἀσπραδάκη τῆς ὑπ' ἀριθμ. 1183/859 πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἐπιστολῆς καὶ τῆς ἀποφάσεως τῆς εἰσηγητικῆς ἐπιτροπῆς περὶ ἀκυρώσεως τῆς ὑπ' ἀριθμ. 87 καὶ ὑπὸ χρον. 26 Ὀκτ. 1860 ἀποφ. τῶν πρώην Δημογερόντων. (Ἐν Ἡρακλείῳ, τῇ 14 Ἰανουαρίου 1865).

δ) Μονόφυλλον διαστ. 0,205 × 0,29 μ.

Ἐγγραφον τῆς Δημογεροντίας Ἡρακλείου πρὸς τὸ Οἰκ. Πατριαρχεῖον σχετικὸν μὲ τὴν κοινοποίησιν εἰς ἀδελφοὺς Ἀσπραδάκη τῆς ἀποφάσεως τῆς εἰσηγητικῆς ἐπιτροπῆς καὶ τὴν παραδοχὴν ὡς νομίμου, ἐκ τῆς κληρονομίας τοῦ Χ' Ἰωάννου Μουδάτσου, τοῦ Ἐμμ. Ματθαιάκη, ὄντος ἑτεροθαλοῦς ἀδελφοῦ (Ἐν Ἡρακλείῳ τῇ 18 Ἰανουαρίου 1865).

ε) Μονόφυλλον διαστ. 0,205 × 0,29 μ.

Σημείωμα τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ μητροπολίτου Διονυσίου ἐπισκόπου Ἀρκαδίας Γρηγορίου ἀναφέρον τὸν ἐπακολουθήσαντα συμβιβασμὸν μετὰ τὴν κοινοποίησιν τῆς πατριαρχικῆς ἀποφάσεως. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐπί τινος ἐλαιοφύτου ἀξίωσιν ἀναφορογράφου ἀπὸ τὴν Σοφίαν σύζυγον τοῦ ἀποβιώσαντος θεοῦ του Χ' Ἰωάννου Μουδάτσου, προβάλλεται τὸ ἀναρμόδιον τῆς Δημογεροντίας, (Ἐν Ἡρακλείῳ τῇ 9 Νοεμβρίου 1865).

11

Γράμμα πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Σωφρονίου πρὸς τὸν Μητροπολίτην καὶ τὸ χριστιανικὸν πλήρωμα τῆς Κρήτης κατὰ τοῦ ἐθίμου τῆς ἀδελφοποιΐας (Ὀκτώβριος 1865) ¹.

ΑΔΗ, ΠΕ, ἀριθμ χειρ. 11. Ἐν πρωτοτύπῳ ², ἐπὶ χάρτου διαστάσεων 0,41 × 0,57 μ. μὲ ὑδατίνας καθέτους γραμμὰς καὶ θυρεὸν ἐν τῷ κέντρῳ εἰκονίζοντα πτηνὸν μὲ ἀνεωγμένας τὰς πτέρυγας. Ἄνω ἀριστερὰ ὁ τύπος τῆς διὰ πίεσεως ἀποτυπωθείσης σφραγίδος τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου καὶ κάτωθι ἀμέσως: Ἀρ. πρ. 4950 | ἀρ. διεκ. 336δ. Ἐπὶ τῆς δευτέρας σελί-

δος, ἐπὶ τῆς ἄνω παρυφῆς, ὀριστερό, διὰ χειρὸς τοῦ Μητροπολίτου Διονυσίου: ἀνατίθεται τῇ μερίμνῃ τοῦ ἡμετέρου | ἐπιτρόπου Ἁγίου Ἀρκαδίας κὺρ Γρηγορίου, | ὅπως ἐνεργήσῃ τὴν ἐπ' ἐκκλησίαις | ἀνάγνωσιν τοῦ παρόντος, ἐν οἵαισδὴ | ποτε ἐγκρίνοι ἐπαρχίαις. | τῇ 14 : Ὀβρίου : 1865 ἰ | † ὁ Κρήτης Διονύσιος. Κατάστασις διατηρήσεως καλή.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

¹⁾ Ἴσον ἀπαράλλακτον τοῦ περιγραφομένου ἐγγράφου ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Ἐπισκόπου Λάμπης καὶ Σφακίων Εὐμενίου Φανουράκη ἐν τῇ μνημονευθείσῃ ἐκδόσει τῶν ἀνεκδότων ἐκκλησιαστικῶν ἐγγράφων, βλ. «Κρητικά Χρονικά», τόμ. Β', σ. 466, ἐγγραφον ὑπ' ἀριθμ. 40.

²⁾ Ἀντί: Σταγῶν Ἰγνάτιος, τοῦ ἀντιγράφου, ἐν τῷ πρωτοτύπῳ σημειοῦται κάτωθι τῆς ὑπογραφῆς: Ἐλασσῶνος Ἰγνάτιος, τῆς λξξ. Σταγῶν διαγραφείσης.

12

Ἐντυπος πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ ἐγκύκλιος τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Σωφρονίου πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κρήτης Διονύσιον, δι' ἧς συνιστᾶται ἡ ἐν κτηματολογίῳ καταγραφὴ τῶν Μοναστηριακῶν καὶ Ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων καὶ ζητεῖται ἡ ἀποστολὴ ἀντιγράφου πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν. (Νοέμβριος 1865).

ΑΔΗ, ΠΕ, ἀριθμ. χειρ. 12. Ἐπὶ διφύλλου χάρτου 0,25 × 0,37 μ. Ἄνω ὀριστερό ὁ τύπος τῆς διὰ πίεσεως ἀποτυπωθείσης σφραγίδος τοῦ Πατριαρχείου καὶ κάτω: Ἀριθ. Πρωτ. 5698 | Ἀριθ. Διεκ. 3836. Χειρόγραφος ὁ ἐπίτιτλος, οἱ τρεῖς πρῶτοι στίχοι καὶ τὸ ὑστερόγρανον. Ἐπὶ τῆς κάτω παρυφῆς διὰ χειρὸς τοῦ Μητροπολίτου Διονυσίου: «ἀνατίθεται τῷ ἡμετέρῳ ἐπιτρόπῳ ἐ | πισκόπῳ Ἁγίῳ Ἀρκαδίας κὺρ Γρηγορίῳ καὶ τῇ ἐντί | μῳ Δημο | γεροντίᾳ, διὰ τὰ περαιτέρω. τῇ 18 : Ὀβρίου : 65 :—† ὁ Κρήτης Διονύσιος». Ἐπὶ τῆς τετάρτης σελίδος: «† Τῷ τιμιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Κρήτης, ὑπερίμῳ καὶ ἐξάρχῳ Εὐρώπης, ἐν | ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ τῆς ἡμῶν Μειριότητος κὺρ | Διονυσίῳ». Σφραγὶς ἐφ' ἰσπανικοῦ ἐρυθροῦ κηροῦ τοῦ πατριάρχου Σωφρονίου συνεχούσα ἐπιμήκη ταινίαν. Κατάστασις διατηρήσεως καλή.

† Σωφρόνιος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης |

† Ἱερώτατε Μητροπολίτα Κρήτης, ὑπέριμε καὶ ἔξαρχε Εὐρώπης, ἐν ἀγίῳ πνεύματι | ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μειριότητος κὺρ Διονύσιε· χάρις | εἶη τῇ αὐτῆς ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ. |

Ἔστω γνωστὸν τῇ αὐτῆς Ἱερότητι, ὅτι ἐπειδὴ κατὰ προνοητικὴν αἴτησιν τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, | ἐγκριθεῖσαν εὐμενῶς ὑπὸ τῆς Ὑψηλῆς Κυβερνήσεως, πρόκειται ἐνεργηθῆναι μέτρον γενικὸν με-

ταγραφῆς καὶ | ἐξασφαλίσεως τῶν διαφόρου εἴδους ἀκινήτων κτημά-
των, τῶν ἀνηκόντων εἰς πάντα τὰ κατὰ τόπους Ἱερά Μονα | στήρια, ἢ
εἰς Ἱεράς Ἐκκλησίας καὶ εἰς τὴν Μητρόπολιν, ἢ εἰς Σχολεῖα καὶ ἄλ-
λα κοινὰ καταστήματα, τῶν ὁ | ποίων ἢ κυριότης, καὶ τοι πασίγνωστος,
στερεῖται μὲν τοι τακτικῶν καὶ μονίμων ἀποδεικτικῶν τῆς Ἰδιοκτησίας
| αὐτῶν ἐγγράφων, εἴτε ἀπολεσθέντων ἐκ τῶν περιστάσεων, εἴτε ἄλλως
ἐν ἀταξία ὄντων, ἐξ οὗ καὶ συνέβαινε πολ | λάκις, ἵνα διαφιλονεικῆται
ἡ δεσποτεία αὐτῶν. Διὰ τοῦτο προκειμένου ἤδη, ὡς εἴρηται, κατακυρω-
θῆναι δι' ἐκδό | σεως νέων ἐπισήμων ἐγγράφων τῆς Ὑψηλῆς Κυβερ-
νήσεως, καὶ ἀσφαλισθῆναι τὰς μοναστηριακὰς καὶ ἐκκλησια | στικὰς
ἰδιοκτησίας, ἐδέησε πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἵνα δι' ἀκριβοῦς ἐξετά-
σεως γνωσθῶσιν αὐταὶ καὶ δηλοποιη | θῶσι διὰ τῆς Ἐκκλησίας, ὅπου
δεῖ. Ταῦτα εἰδοποιούντες καὶ τῇ αὐτῆς Ἱερότητι διὰ τῆς παρούσης Πα-
τριαρχι | κῆς καὶ Συνοδικῆς ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς, ἐντελλόμεθα καὶ
προτρεπόμεθα, ὅπως, ἅμα τῷ λαβεῖν, φρονίση καὶ ἐπι | μεληθῆ
κυριαρχικῶς, ἵνα καταστρωθῆ γενικὸν ἀπάντων τῶν ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ τῆς
κειμένων Μοναστηριακῶν καὶ | Ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων καὶ λοιπῶν
κοινῶν ἰδιοκτησιῶν κτηματολόγιον, ἐν ᾧ θέλουσι καταγραφῆ τὰ μὲν |
κτήματα τῶν Μοναστηρίων ὑπὸ τὸ ὄνομα Μοναστηριακά, τὰ δὲ τῶν
Μητροπόλεων, Ἱερῶν Ἐκκλησιῶν, Σχο | λείων, Νοσοκομείων καὶ ἄλ-
λων κοινῶν καταστημάτων ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἐκκλησιαστικά, δηλονότι ἐν τῇ
καταγρα | φῇ θέλει σημειοῦται, ὅτι τὸ δεῖνα κτῆμα τῆς Μητροπόλεως,
εἴτε Σχολῆς, εἴτε Νοσοκομείου, ὑπάρχει κτῆμα τῆς | Μητροπόλεως,
εἴτε Σχολῆς, εἴτε Νοσοκομείου τῆς δεῖνος Ἱεράς Ἐκκλησίας. Ὡσαύ-
τως θέλει ὀρίζεται ἐν τῷ κτημα | τολογίῳ, ἐὰν τὸ σημειούμενον κτῆμα
ἔχη σενετίον¹ ἢ οὐ, τιθεμένης καὶ τῆς ἡμερομηνίας τοῦ σενετίου, ἐὰν
ὑπάρ | χῃ τοιοῦτον, ἔτι δὲ καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀτόμου, εἰς ὃ ὑπάρχει
εἰκονικῶς ἐπιγεγραμμένον, ἐν περιπτώσει δὲ μὴ | ὑπάρξεως σενετίου
θέλει ὀρίζεται ὁ χρόνος, ἀφ' οἴτου τὸ ἐν λόγῳ κτῆμα εὐρίσκεται εἰς τὴν
κυριότητα τῆς Μονῆς | ἢ τῆς Ἐκκλησίας. Πρὸς δὲ τούτοις θέλει ση-
μειοῦται καὶ ὁ Καζᾶς καὶ τὸ χωρίον, εἰς ὃ κεῖται ἕκαστον κτῆμα, τὰ
στρέμ | ματα ἐξ ὧν συνίσταται καὶ τὰ ὄρια αὐτοῦ. Τοιοῦτον τοίνυν
Κτηματολόγιον, ὃν ἀπαραλλάκτως σύμφωνον πρὸς | τοὺς ἐν τοῖς ἀρ-
χείοις τῶν Μοναστηρίων καὶ Ἐκκλησιῶν σωζομένους Κώδικας, καὶ
διὰ μὲν τὰ κτήματα τῶν Μοναστηρίων | ὃν ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τῶν
Ἱγουμενῶν, διὰ δὲ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ κτήματα ὑπὸ τῶν προκρίτων
| ἐπαρχιωτῶν χριστιανῶν, καὶ φέρον τὴν ἀρχιερατικὴν αὐτῆς ἐπικύ-
ρωσιν, θέλει ἀποστείλει ἐν τάχει πρὸς τὴν Ἐκ | κλησίαν ἢ Ἱερότης τῆς
διὰ τὰ περαιτέρω. Πρὸς πλείονα δὲ ὀδηγίαν τῆς περὶ τοῦ τρόπου τῆς
καταστρώσεως τοῦ | ζητουμένου Κτηματολογίου ἀποστέλλομεν αὐτῇ τὸ

περίκλειστον Διάγραμμα. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπει | ρον ἔ-
λεος εἶη μετ' αὐτῆς. ,αωξε' Νοεμβρίου α'.

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως	ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† Ὁ Νικομηδείας Διονύσιος	» » » »
† Ὁ Πελαγονείας Βενέδικτος	» » » »
† Ὁ Αἴνου Γαβριήλ	» » » »
† Ὁ Σάμου Γαβριήλ	» » » »
† Ὁ Ἐλασσῶνος Ἰγνάτιος	» » » »
† Ὁ Κώου Κύριλλος	» » » »
† Ὁ Νικαίας Ἰωαννίκιος	» » » »
† Ὁ Κρήτης Διονύσιος	» » » »
† Ὁ Μηθύμνης Ἀγαθάγγελος	» » » »
† Ὁ Φαναριοφασάλων Νεόφυτος	» » » »

Υ. Γ. Τὰ ἀνωτέρω θέλει κοινοποιήσει καὶ πρὸς τοὺς θεοφιλεστά-
τους αὐτῆς ἐπι | σκόπους ὅπως συμμορφωθῶσιν ἀπαραλλάκτως. |

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

*) σενέτιον, ὁμολογον, κτηματικὸς τίτλος.

13

Ἀντίγραφον ἐγκυκλίου ἐκκλησιαστικῆς ἐπιστολῆς τοῦ πατριάρχου Κων-
σταντινουπόλεως Γρηγορίου πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κρήτης Διο-
νύσιον, δι' ἧς ρυθμίζονται τὰ τῆς μνηστείας. (Ἰούλιος 1868).

ΑΔΗ, ΠΕ, ἀριθμ. χειρ. 15. Ἐν ἀντιγράφῳ, ἐπὶ διφύλλου χάρτου δια-
στάσεων 0,25 × 0,365. Τὸ κείμενον ἐπὶ τῶν δύο πρώτων σελίδων Ἐπὶ
τῆς ἄνω παρυφῆς ἀριστερά: Ἀριθ. πρωτοκ. 3156 | Δισκτερ. 1748, εἰς τὸ
μέσον: «† ὁ Κρήτης Μελέτιος (ὑπογραφή) δι ἀκριβὲς ἀντίγραφον ἐπιβ-
βαιοῖ <». Κατάστασις διατηρήσεως μετρία. Φθοραὶ κατὰ τὰ σημεῖα πύ-
ξεως.

† Γρηγόριος ἡ ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως
Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης |

† Ἱερώτατε Μητροπολίτα Κρήτης, ὑπέριμε καὶ ἔξαρχε Εὐρώπης,
ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι Ἀγαπητὲ Ἀδελφὲ καὶ | Συλλειτουργὲ τῆς Ἡμῶν
Μειριότητος, κύρ Διονύσιε, χάρις εἶη τῇ Αὐτῆς Ἱερότητι καὶ εὐλόγη
παρὰ Θεοῦ. | Ἐκτὸς τῆς ἀδιαλείπτου μερίμνης, ἣν ἀείποτε καταβάλλει
ἀξιοχρέως ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ὑ | πὲρ τῶν πνευματικῶν
συμφερόντων, τῶν ἀπανταχοῦ εὐσεβῶν πνευματικῶν αὐτῆς τέκνων, κρι-

νοῦσα | χροῖος αὐτῆς, ἵνα κήδηται καὶ προνοῇ καὶ ὑπὲρ τῆς ἠθικῆς εὐταξίας αὐτῶν, καὶ τῆς ἀποφυγῆς ἐπιμύμων | πράξεων ἐν ταῖς κοινωνικαῖς αὐτῶν σχέσεσι, καθῆκον ἐθεώρησε διακοινῶσαι καὶ τὰς ἐφεξῆς προνοη | τικὰς αὐτῆς συμβουλὰς καὶ διαταγὰς, ἀφορώσας τὸ ἀκατάτακτον καὶ ἄμεμπτον τῶν νομίμως συγκροτου | μένων μνηστειῶν, καθ' ὅσον αὐταὶ εἰσὶν αἱ πρῶται βάσεις τῆς ἐν ἀγάπῃ καὶ χριστιανικῇ εἰρήνῃ καὶ συ | ζυγικῇ ἁρμονίᾳ συζωΐας τῶν μνηστευομένων, καθότι μετὰ δυσαρρεσκείας οὐ μικρὰς βλέπει ὅτι ἐπὶ τοῦ | οὐσιώδους τούτου ἀντικειμένου συμβαίνουσι καθ' ἐλάχιστην πολλὰ καὶ ἀνοίκειοι καταχορήσεις καὶ ἀταξίαι, ἐξ | ὧν προκύπτουσι διενέξεις καὶ διαπληκτισμοί, καὶ τελευταῖον διαλύσεις ἀρῶντων, οὐ μόνον ὁ | ρειδος φέρουσαι καὶ κατηγορίαν, ἀλλὰ καὶ ζημίας ἀμφοτέρων τῶν μνηστευομένων μερῶν. [] τὰ δὲ | τούτων ὑπάρχει τὸ ἀτόλυτον καὶ ἀκανόνιστον, τοῦ τε χρόνου τῆς μνηστειῆς καὶ τοῦ ποσοῦ τῶν συναλλατ | τομένων ἀρῶντων, καὶ ἄλλαι παροράσεις καθηκόντων ἐκ μέρους τῶν τε γονέων καὶ τῶν μνηστήρων καθὰ | τοιαῦτα ὁσημέραι προκύπτουσι δυσάρεστα παραδείγματα. Καθότι πρῶτον ἐν τῷ μειαξὺ τῆς μνηστειῆς | διαστήματι, ὅπου πολλάκις παρατείνεται καὶ εἰς χρόνους ὀλοκλήρους, ὑπάρχει ἐλευθέρῃ ἢ εἴσοδος καὶ ἔξοδος | τῶν νέων μνηστήρων εἰς τὰς οἰκίας τῶν πενθερῶν, καὶ ἀκόλυτος ἢ συναναστροφὴ τῶν μνηστευθέντων. | Ἐπειτα, ἐκτὸς τῶν λόγῳ ἀρῶντος ἀνταλλατιομένων μνηστῶν, δίδονται εἰς τὰς ἐορτάς καὶ δωρεαὶ βαρῦτιμοι, ἐπακολουθοῦσι δὲ καὶ ἔξοδα μάταια καὶ ἀνωφελῆ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς μνηστειῆς. Συμπε | σοῦσης δὲ δυσαρρεσκείας τινὸς μετὰ αὐτῶν, τότε ἀναφέρονται προφάσεις ἐπὶ διαλύσει πρὸς φιλοκέρδειαν | καὶ ἀπαιτήσεις διπλασίων ἀρῶντων, καὶ ἀγωγὰς ζημιῶν καὶ ἐξόδων, καὶ πλεῖστα ἄλλα ἄτοπα | παρέπονται, πηγάζοντα, ὡς προέφημεν, ἐκ τοῦ ἄκανονιστοῦ καὶ ἀορίστοῦ καὶ ἀτάκτου τρόπου τῶν μνηστειῶν. | Ταῦτα τοίνυν γενικῶς καταγοῦντες καὶ ἐξαλείφοντες τοῦ λοιποῦ ἐκ προνοίας Ἐκκλησιαστικῆς, | διαβιβάζομεν καὶ τῇ Αὐτῆς Ἱερότητι, διὰ τῆς παρουσίας Ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ἐγκυκλίον ἐπιστολῆς τὰ περὶ τοῦ | ἀντικειμένου τούτου συνοδικῶς ἐγκριθέντα, ἐντελλόμενοι καὶ προτιρεπόμενοι Αὐτῇ, ὅπως, συστήσασα τοῖς | ἐπαρχιώταις Αὐτῆς χριστιανοῖς δι' Ἀρχιερατικῶν Αὐτῆς Γραμμάτων, ὑπαγορεύσῃ αὐτοῖς ὅπως ἀπὸ τοῦ νῦν | καὶ εἰς τὰ ἐξῆς ἐν ἐκάστη συγκροτήσῃ μνηστειῆς, ἣτις ὀφείλει γὰρ γίνηται ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ἱερατικῶς | προϋσταμένου καὶ δύο τῶν προκριωτέρων τῆς ἐνορίας, ἐχόντων βεβαίως τῶν μνηστευομένων τὴν νόμιμον | ἡλικίαν, προθεσμία ἐξ μηνῶν, ἢ τὸ πολὺ ἐνὸς ἔτους μέχρι τῶν γάμων, οὔτινες δέον ἵνα ἐκτελῶνται ἐξ | ἅπαντος ἐν τῇ λήξει τῆς προθεσμίας ταύτης καὶ οὐχὶ περαιτέρω, τὰ δὲ λόγῳ ἀρῶντος διδόμενα | ἀμοιβαίως ψιλὰ συμφώνως θέ-

λουοι συνίστασθαι εἰς δακτυλίδια ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν ἀξίας ἀναλόγου | τῆς καταστάσεως τῶν μνηστευομένων, καὶ αὐτὰ μόνα λογίζονται ὁ καθ' αὐτὸ ἀρῶν, ὅστις ἐν περιπτώσει | διαλύσεως τυχὸν τῆς μνηστείας, ἔχει ἐπιστρέφειν διπλάσιος παρὰ τοῦ μετανοῦντος μέρους, λείψωσι δὲ | ὅλως διόλου καὶ αἱ κατὰ τὸ διάστημα τῆς μνηστείας κακῶς ἐθιζόμεναι δωρεαὶ τόσον παρὰ τοῦ μνηστήρος, ὅσον | καὶ παρὰ τῆς μνηστῆς, καθότι αἱ φιλοδωραὶ οὐδαμῶς λογίζονται ὡς ἀρῶν, οὔτε ἐπιστρέφονται διπλά | σιοι συμβαινούσης διαλύσεως, καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ ἐκ φιλοτιμίας ματαίας καὶ κατὰ τὸ δοκοῦν γινόμενα | ἔξοδα καὶ φαγοπότια εἰς οὐδὲν μειροῦνται, οὔτε ἀπαιτοῦνται παντελῶς μὴ γενομένου τοῦ γάμου. Ἐν τούτοις δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν ἀρῶν δέον ἵνα συνιάττωνται καὶ τὰ ἀμοιβαῖα προικοσύμφωνα, | ὑπογραφόμενα παρ' ἑκατέρων, καὶ μαρτυρούμενα ὑπὸ τῶν παρευρισκομένων, ἦτοι τοῦ ἱερατοῦ | κῶς προῖσταμένου καὶ τῶν προκοίτων. Πρὸ πάντων δὲ οἱ μνηστήρες μηδὲν ἔχουσιν ἐλευθέραν τὴν εἴσοδον | καὶ ἔξοδον, μηδὲ τὰ συναστροφέωνται καὶ συνδιασκεδάζωσι μετὰ τῶν μνηστῶν αὐτῶν, ἐκτὸς ἐπι | σήμων καὶ ὠρισμένων ἐπισκέψεων κατὰ τὰς ἐπισήμες ἡμέρας, γνωστοῦ ὄντος διὰ τῆς συνεχοῦς πεί | ρας ὅτι ἐκ τῆς τούτης ἀπολύτου τῶν μνηστήρων συναστροφῆς προκύπτουσι πολλὰ ἄτοπα καὶ πολ | λαὶ ἀφορμαί, προκαλοῦσαι ἐπὶ τέλος τὴν διάλυσιν τῆς μνηστείας...

Ταῦτα τοίνυν διακοινώσασα | καὶ ἡ Ἱερότης τῆς τοῖς χριστιανοῖς Ἀυτῆς, καὶ διατυπώσασα ἐν ταῖς τῶν μνηστῶν αὐτῶν συγκροτήσεσι, διε | νεργῆ ἀπαράλλακτως, ὅπως ἐκλείψωσιν αἱ μέχοι τοῦδε συμβαίνουσαι καταχρήσεις ἐπὶ τῶν μνηστῶν, | εἰς τρόπον ὥστε, μετὰ τὴν διακοίνωσιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τούτων συμβουλῶν καὶ προνοητικῶν διαταγῶν, | οὐδέποτε ἀναφυῆ διένεξις καὶ διαφορὰ τῶν μνηστευομένων, ὁ μὴ φυλάξας ταύτας εἴτε ἐκ τῶν γονέων, εἴτε | ἐκ τῶν μνηστήρων μηδὲν εἰσακούηται εἰς τὰς ἀπαιτήσεις αὐτοῦ, | ἀλλ' ἀπορῶπιωνται πᾶσαι αἱ ἀπαι | τήσεις αἱ μὴ συνάδουσαι πρὸς τὰ ἀνωτέρω διατυπωθέντα. | Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἶη μετ' αὐτῆς. ,αωξη' Ἰουλίον ιβ' |

Υ. Γ. Ὁμοίως διακοινώσασα ταῦτα καὶ τοῖς ὑπ' Αὐτὴν θεοφιλεστάτοις Ἐπισκόποις θέλει καταστήσει προσε | κτικὸς εἰς τὴν ἀπαράλλακτον αὐτῶν ἐνέργειαν. |

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως	ἐν Χ(ριστι)ῶ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† Ὁ Κυζίκου Νικόδημος	» » » »
† Ὁ Δέρκων Νεόφυτος	» » » »
† Ὁ Δράμας Ἀγαθάγγελος	» » » »
† Ὁ Βοδενῶν Νικόδημος	» » » »

† Ὁ Χαλκηδότος Γεράσιμος	ἐν Χ(ριστι)ῶ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† Ὁ Κρήτης Διονύσιος	» » » »
† Ὁ Γάνου καὶ Χώρας Χρῦσανθος	» » » »
† Ὁ Κορυζῆς Νεόφυτος	» » » »

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

¹⁾ Γρηγόριος ΣΤ' Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, τὸ α' 1835 - 1840, 1867 - 1871 τὸ β' βλ. Γεδεών, Π. Πίν. σ. 703.

14

Ἐπιστολὴ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου πρὸς τὸν Μητροπολίτην Μελέτιον, ἀγγέλλουσα τὴν καθ' ἃ ἐπεθύμει, ἀναγνώρισιν τῶν ἡγουμένων τῶν Μοναστηρίων Χαλεβῆ καὶ Ἁγίας Τριάδος τῶν Τσαγκαρόλων, καθὼς καὶ τὴν ἀποστολὴν τῶν σχετικῶν ἡγουμενικῶν γραμμάτων. (Ἰούλιος 1869).

ΑΔΗ, ΠΕ, ἀριθμ. χειρ. 17. Ἐπὶ διφύλλου λεπτοῦ χάρτου διαστάσεων 0,25 × 0,375 μ. Ἄνω ἀριστερὰ ὁ τύπος τῆς διὰ πίεσεως ἀποτυπωθείσης σφραγίδος τοῦ Πατριαρχείου καὶ κάτωθι αὐτῆς: Ἄρ. Πρωτ. 3717 | Ἄρ. Δ. 2703. Ἐπὶ τοῦ πρὸς φακέλλωσιν τμήματος τῆς τετάρτης σελίδος: «† Τῶ Ἱερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Κρήτης, ὑπερίμῳ καὶ ἐξάρχῳ | Εὐρώπης, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶ ἀδελφῶ καὶ συλλειτουργῶ τῆς ἡμῶν | Μειριότητος, κὺρ Μελετίῳ». Σφραγὶς ἐφ' ἰσπανικοῦ ἐρυθροῦ κηροῦ τοῦ Πατριάρχου ἀπαλειφθεῖσα. Φθοραὶ κατὰ τὰ σημεῖα τῆς πτύξεως

† Γρηγόριος ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης |

† Ἱερώτατε Μητροπολίτα Κρήτης, ὑπέριμε καὶ ἐξαρχε Εὐρώπης, ἐν ἀγίῳ πνεύματι | ἀγαπητὸ ἀδελφὸ καὶ συλλειτουργὸ τῆς ἡμῶν Μειριότητος κὺρ Μελέτιε¹ χά | ρις εἶη τῇ αὐτῆς Ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ.

Τὸ ἀπὸ τῆς κε' τοῦ παρελθόντος Ἰουνίου ἀδελφικὸν γράμμα της κομισάμενοι [], εἶδομεν ὅσα | ἐν αὐτῶ σημεῖοι, συνιστῶσα ἡμῖν τὴν ἐπίσημον ἀναγνώρισιν τῶν ἄρι ἐκλεγέντων νέων ἡγουμένων ἐν τοῖς αὐτόθι Ἱεροῖς Σταυροπηγιακοῖς Μοναστηρίοις τῆς ὑ | περαγίας Θεοτόκου Χαλεβῆ² καὶ τῆς ἁγίας Τριάδος τῶν Τσαγκαρόλων³ συ- | φώνως ταῖς ἐπισυνημμέναις πρὸς ἡμᾶς ἀναφοραῖς αὐτῶν. Ὅθεν δεξάμενοι | εὐμενῶς τὴν τε σύστασιν τῆς Ἱερότητός της, ὡς καὶ τὴν τῆς αὐτῶν Ὁσιότητος θεομὴν | παράκλησιν, ἐκδότιες ἀποσιέλλομεν περικλειστα ἐν τῇ παρούσῃ ἐπιστολῇ ἡμῶν | τὰ ἡγουμενικὰ αὐτῶν γράμμα-

τα, ἅτινα θέλει διαβιβάσει αὐτοῖς ἀσφαλῶς διὰ | τὰ περαιτέρω. ἡ δὲ
τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἶη μετ' αὐτῆς. |

,αωξθ' Ἰουλίου κδ'

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χ(ριστ)ῶ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

¹⁾ Μελέτιος Καβάσιλας, ὁ Καλύμνιος, μητροπολίτης Κρήτης, τὸ α' 1868 - 1874 καὶ 1877 - 1882 τὸ β'. βλ. Ν. Τωμαδάκη, Εἰδήσεις καὶ ἔγγραφα, σ. 208 καὶ Εὐμενίου Φανουράκη, Δύο πατριαρχικά γράμματα πρὸς τὸν Μητροπολίτην Μελέτιον Καβάσιλαν, «Κρητικά Χρονικά» Η' (1954), σσ. 211 - 215. Δυσμενῆς ἡ κρίσις περὶ τῆς πολιτείας τοῦ Μελετίου. Ὁ Νικολαΐδης ἀναφέρει εἰς τὰ «Σημειώματά» του «Τὸ 1869, Ἀπριλίου 8, ἔφθασε ὁ νέος Μητροπολίτης Μελέτιος. Ἡ τελευταία του λειτουργία ἦτον Κυριακὴ τῶν προπατόρων καὶ τὴν 18 Δεκεμβρίου ἀνεχώρησε διὰ παντὸς κατὰ τὸ 1873, ἀρχιερατεύσας ἐνταῦθα 4 1/2 χρόνους ὄχι καλῶς», Παρολαμάς, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 323. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν δευτέραν μετάθεσίν του εἰς Κρήτην (ἐκ Διδυμοτείχου) «ὁ λαὸς τὸν ὑπεδέχθη ψυχρότατα καὶ τὸ μέλλον προσιωνίζεται ὄχι εὐχερῆς», αὐτόθι, σ. 328. Περὶ τῆς συντάξεως κανονισμῶν μοναστηριακῶν κτημάτων βλ. αὐτόθι, σ. 324, καὶ περὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς κηδείας τοῦ Μελετίου, ἐπίσης, αὐτόθι σ. 336. Νεκρολογία ἐδημοσιεύθη εἰς ἐφ. Ἡρακλείου «Μίνως», 21 Αὐγ. 1882, ἀριθμ. φύλλ. 80. Περὶ τοῦ ἐπεισοδίου τοῦ προκύψαντος, ἐκ τῆς εὐρέσεως τῆς εἰκόνης τῆς Παναγίας Καλυβιανῆς, μεταξὺ Μελετίου καὶ τοῦ Διοικητοῦ Ἡρακλείου Μουσταφᾶ Νουρῆ Πασᾶ, βλ. Ν. Παπαδάκη, Πολιτικὴ σάτυρα ἐν Κρήτῃ, Κρητικαὶ Μελέται, ἔτος Α, τευχ. 4 (1933), σσ. 123 - 139.

²⁾ Σταυροπηγιακὴ μονὴ ἐν Ρεθύμνῳ (δῆμος Χρωμοναστηρίου). Ἔτερα σταυροπηγια ἐν τῷ αὐτῷ νομῷ: Ἀρκαδίου, Ρουστικῶν, Μυριοκεφάλων. Βλ. G. Gerola, Monumenti Veneti dell' isola di Creta, τόμ. 3, σσ. 172 - 173.

Διὰ σιγιλλιώδους ἐν μεμβράνῃ γράμματος τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἀνθίμου Δ' (τὸ β'), ἀνανεοῦται ἡ σταυροπηγιακὴ ἀξία τῆς μονῆς, κοινῇ ἀναφορᾷ τῶν μοναχῶν οὗτης (1848) Ἰδὲ σχετικῶς Κ. Τσατσαρωνάκη, Πατριαρχικά σιγιλλια τῶν Μονῶν Ἀρσάνη καὶ Χαλεβῆ Ρεθύμνης, «Κρητικά Χρονικά», Η' (1954), σσ. 208 - 210.

Εἰς τὸ Ἱστορικὸν Μουσεῖον Κρήτης ἀπόκειται (ὑπ' ἀριθμ. καταγρ. 239) σφραγὶς τῆς μονῆς ἐξ ὀρειχάλκου, δισκοειδῆς, μὲ λαβρὴν ὀπισθεν φέρει Χερουβείμ ἑκατέρωθεν ΜΡ ΘΥ. Πέριξ δέ: † Η ΣΦΡΑΓΙΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΚΕΒΑΣΜΙΑΣ ΜΟΝΗΣ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΣ ΤΟΥ ΧΑΛΕΒΙ *αἴμα*. (Τὴν ὑπαρξίν τῆς σφραγίδος ταύτης ἐν τῷ I.M.K. ὀφείλω εἰς ὑπόδειξιν τῆς ἐπιμελητρίας αὐτοῦ κ. Σ. Λογιάδου - Πλάτωνος, τὴν ὁποίαν καὶ ἐντεῦθεν εὐχαριστῶ).

Ἐξ ἀνεκδότου ἐπιστολῆς τοῦ ἐπισκόπου Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου Ἰλαρίωνος Κατσούλη πρὸς τὸν Μητροπολίτην Μελέτιον τῆς 10 Ὀκτ. 1869 ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Μπαλι (Ἀρχεῖον Ἱ. Μητρ. Κρήτης), μανθάνομεν τὸν θάνατον τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς. πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπεστάλη τὸ ἡγουμενικὸν γράμμα ἐκ τοῦ Πατριαρχείου. Οὗτος ἐκαλεῖτο Παρθένιος, ἐγκατελείφθη δὲ ἀπὸ τοὺς πατέρας τῆς μονῆς, τοὺς ὁποίους καὶ δι' ἄλλους λόγους ψέγει ὁ ἐπίσκοπος. Ὁ ἴδιος προτείνει ὡς νέον ἡγούμενον τὸν ἱεροδιάκονόν του Ἀνθιμον.

Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1881 ὑπῆρχον ἐν τῇ μονῇ δύο μοναχοὶ καὶ εἰς κοσμικός· βλ. Νικολάου Τσουράκη, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 154. Ἡ μονὴ φέ-

ρεται ὡς διαλελυμένη μετὰ τὸ 1881, βλ. Νικολάου Παπαδάκη, Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κρήτης, Χανιά, 1936, σ. 92. Παρὰ ταῦτα, Καλλίνικόν τινα, ἡγούμενον Χαλεβῆ, εὐρίσκομεν μεταξὺ τῶν ἐκ Κρήτης συνδρομητῶν εἰς τὴν 5ην ἔκδοσιν τοῦ Κυριακοδρομίου τοῦ Νικηφόρου Θεοτόκη, δαπάνη Ἀντωνίου Ν. Καστριώτου, ἐν Ἀθήναις, 1885, τόμ. 1ος, σ. 260.

^{*)} Βλ. Ν. Τομαδάκη, Ἡ ἱερὰ μονὴ Ἁγίας Τριάδος τῶν Τζαγκαρόλων ἐν Ἀκρωτηρίῳ Μελέγα Κρήτης, ΕΕΒΣ, Θ' (1932), σσ. 289 - 350. Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἡγούμενος εἶναι ὁ Μισαήλ Τζιλβάκης, ἀρχικῶς ἐπιστάτης (1866 - 1869) καὶ εἶτα ἡγούμενος (1869 - 1870) τὸ α', (1895 - 1898) τὸ β', πρβλ. Τομαδάκης, αὐτ. σ. 339.

15

Ἐντυπος πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κρήτης Μελέτιον περὶ ἐνισχύσεως, δι' ἐγγραφῆς συνδρομητῶν, εἰς ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Μακράκη ἀναγγελλομένης ἔκδόσεως τῆς «Βιβλιοθήκης τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Ἀνατολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας» (Ἰούλιος 1869).

ΑΔΗ, ΠΕ, ἀριθμ. χειρ. 18. Ἐπὶ διφύλλου χάρτου διαστ. 0,22 × 0,355 μ. Ἄνω ἀριστερὰ ὁ τύπος τῆς διὰ πίεσεως ἀποτυπωθείσης σφραγίδος τοῦ Πατριαρχείου καὶ κάτωθι αὐτῆς: Ἀριθ. πρωτ. 3857 | Ἀριθ. Δ. 2813. Ἐπὶ τοῦ πρὸς φακέλλωσιν τμήματος τῆς τετάρτης σελίδος: «† Τῷ Ἱερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Κρήτης ὑπερίμῳ καὶ ἐξάρχῳ | Εὐρώπης, ἐν ἁγίῳ πν(εύματι) ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ τῆς | ἡμῶν Μειριότητος κὺρ Μελετίῳ». Σφραγίς ἐφ' ἰσπανικοῦ ἐρυθροῦ κηροῦ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου ἀπαλειφθεῖσα. Κατάστασις διατηρήσεως καλὴ.

† Γρηγόριος ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

† Ἱερώτατε Μητροπολίτα Κρήτης ὑπέριμε καὶ ἔξαρχε Εὐρώπης ἐν ἁγίῳ—πν(εύματι) ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ τῆς ἡμῶν Μειριότητος κὺρ Μελέτιε | χάρις εἶη τῇ αὐτῆς Ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ. |

Ἐκ τῆς περικλείστου ἀγγελίας τοῦ ἐλλογίμου κὺρ Ἀποστόλου Μακράκη¹ πληροφορεῖται καὶ | ἡ Ἀρχιερωσύνη τῆς τὴν ἀξιέπαινον αὐτοῦ πρόθεσιν πρὸς ἔκδοσιν τῶν ἱερῶν συγγραμμάτων τῶν | θεοφόρων πατέρων ἡμῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Βιβλιοθήκη τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Ἀνατολικῆς τοῦ | Χριστοῦ Ἐκκλησίας», ἀρχομένην ἀπὸ τῶν Ἱεραρχῶν, Βασιλείου τοῦ μεγάλου, Γρηγορίου | τοῦ Θεολόγου καὶ Ἰωάννου τοῦ Λουσοσιόμου, καὶ οὗ πρὸς ἐνίσχυσιν αὐτοῦ εἰς ἐκπεραίωσιν τοῦ | δυ-

σχεροῦς καὶ πολυδαπάνου ἔργου ἀπέβλεπεν εἰς τὴν συνδρομὴν παντὸς ζηλωτοῦ τῆς πατρώας εὐ | σεβείας καὶ δόξης, ὃν τρόπον καὶ δι' ἀναφορᾶς αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς ἐξηγήσατο τὴν συναντίληψιν τῆς | καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας. Καὶ ἐπειδὴ, καθ' ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὴν πνευματικὴν | ἀξίαν τῶν θεοσόφων τούτων συγγραμμάτων, οὐδεὶς τῶν εὐσεβῶν ἀγνοεῖ ὅποσον ἐστὶ πολῦτιμος | διὰ τὰς ἐν αὐτοῖς οὐρανίους διδασκαλίας καὶ τὰς παντοίας ἠθικὰς παραινέσεις τῶν μεγάλων τούτων | φωστήρων τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐπομένως ἀναγκαιοτάτη εἰς πάντα χριστιανόν, μάλιστα ἱερωμένον, | ἢ τούτων μελέτη καὶ ἀνάγνωσις· πρὸς δὲ τὴν κτιῶν αὐτῶν ἢ ὑπὸ τοῦ εἰρημένου ὁμογενοῦς ἀν- | δρὸς ἐπαγγελιομένη ἔκδοσις καθιστᾷ αὐτὴν εὐκόλον διὰ τε τὸ εὖωνον καὶ τὴν κατὰ μικρὸν πλη | ρωμὴν ἐκάστου ἐκδιδομένου τόμου, ὡς ἐν τῇ ἀγγελίᾳ φαίνεται Διὰ ταῦτα ἐπινεύσαντες προθύ | μως εἰς χορηγίαν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἀρωγῆς, ἧς ὑπάρχει ἀντάξιον τὸ ἔργον διὰ τὴν ἐξ αὐτοῦ | προκύψουσαν τοῖς πιστοῖς ὠφέλειαν, γράφοντες διὰ τῆς παρούσης Πατριαρχικῆς ἡμῶν καὶ | Συνοδικῆς ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς προτιροπόμεθα τὴν τῆς αὐτῆς Ἀρχιερωσύνην, ὅπως συντελοῦσα καὶ τὸ | ἀπὸ μέρους αὐτῆς εἰς τὴν προκειμένην ἔκδοσιν τῶν ἐν λόγῳ ἱερῶν συγγραμμάτων, οὐ μόνον ἑαυ | τὴν καταγράψῃ ἐν τῇ ἀγγελίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἄλλους ἐκ τῶν ἱερωμένων καὶ προκρίτων τῆς ἐπαρχίας | τῆς προσλάβῃ συνδρομητὰς διὰ τῶν ἀρχιερατικῶν αὐτῆς προτιροπῶν. Ἐκαστος δὲ τῶν συνδρομητῶν | ἔχει ἀνταποκρίνεσθαι πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει βιβλιοπώλας Ἰωάννην Ἀλιμπέρτην καὶ | ἀδελφοὺς Δεπάσια. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἶη μετ' αὐτῆς. |

αὐξθ' Ἰουλίου κς' |

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως	ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† Ὁ Κυζίκου Νικόδημος	» » » »
† Ὁ Ἰωαννίνων Σωφρόνιος	» » » »
† Ὁ Δημητριάδος Δωρόθεος	» » » »
† Ὁ Σωζουαγαθουπόλεως Προκόπιος	» » » »
† Ὁ Νύσσης Καλλίνικος	» » » »
† Ὁ Δέρκων Νεόφυτος	» » » »
† Ὁ Δράμας Ἀγαθάγγελος	» » » »
† Ὁ Φιλαδελφείας Μελέτιος	» » » »
† Ὁ Βοδενῶν Νικόδημος	» » » »

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

¹⁾ Μακράκης Ἀπόστολος, ὁ γνωστὸς θεολόγος καὶ ἱεροκῆρυξ ἐκ Σίφνου, (1811 - 1905). Περὶ αὐτοῦ βλ. Δ. Σ. Μπαλάνοῦ, Ὁ Ἀπόστολος Μακράκης 1920.

Ἐπιστολὴ πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κρήτης Μελέτιον περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου εἰσπράξεως τῶν ὁμολόγων τοῦ ἀποθανόντος Ἐπισκόπου Ρεθύμνης Καλλινίκου. (Αὐγούστου 1869).

ΑΔΗ, ΠΕ, ἀριθμ. χειρ. 19. Ἐπὶ διφύλλου λεπτοῦ χάρτου διαστ. 0,245 × 0,375 μ. Αἱ ὑπογραφαὶ συνεχίζονται καὶ ἐπὶ τῆς δευτέρας σελίδος. Ἐπὶ τῆς πρώτης ὄψεως ἄνω ἀριστερὰ ἢ διὰ πίεσεως ἀποτυπωθεῖσα σφραγὶς τοῦ Πατριαρχείου καὶ κάτωθι: Ἄρ. Πρ. 4321 | Ἄριθ. Δ. 3169. Ἐπὶ τῆς τελευταίας σελίδος: <† Τῷ Ἱερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Κρήτης, ὑπερίμῳ καὶ ἐξάρχῳ Εὐρώ | πης ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ τῆς ἡ | μῶν Μειριότητος, κὺρ Μελέτιῳ>. Σφραγὶς ἐφ' ἰσπανικοῦ ἐρυθροῦ κηροῦ δυσδιάκριτος. Περὶ τοῦ διὰ καρφίδος προσηρημένου ἔγγραφου ἰδὲ ἐν ταῖς σημειώσεσιν. Κατάστας διατηρήσεως καλὴ, πλὴν τῆς ὑπὸ σητῶν κατεστραμμένης τετάρτης σελίδος.

† Γρηγόριος ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης |

† Ἱερώτατε Μητροπολίτα Κρήτης, ὑπέριμε καὶ ἐξαρχε Εὐρώπης, ἐν ἃ | γίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργῆ τῆς ἡμῶν Μειριότητος | κὺρ Μελέτιε χάρις εἶη τῇ αὐτῆς Ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ.

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὰ προγεγραμμένα ἡμῶν περὶ τῆς παρουσίας τοῦ | μακαρίτου Ἀρχιερέως ρεθύμνης Καλλινίκου ἔκδηλοῦμεν τῇ Ἱερότητί της, | ὅτι ἐκδοθέν τὸ ὄπερ διὰ τακτοῦ εἶχομεν προκαλέσει ὑψηλὸν Διά | ταγμα, ἀφορῶν τὴν ὑπὸ τῆς Ἱερότητός της εἰσπραξίν τῶν ὁμολόγων τοῦ | μακαρίτου τῶν τε ἐπ' ὀνόματί του καὶ τῶν ἐπὶ τοῖς ὀνόμασι τοῦ ἀνεψιοῦ | του Ἰωάννου Ζαχαριάδου καὶ τοῦ ἀνθρώπου του Μιχαὴλ Χιωνιω | τάκη, περικλείομεν ἐν τῇ παρουσίᾳ, ὅπως δυνάμει αὐτοῦ, καὶ διὰ τῆς | προσιασίας τῆς τοπικῆς ἀρχῆς, λαβοῦσι εἰς χειράς της τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος | ὁμολογία, γράψῃ πρὸς ἡμᾶς καὶ εἰδοποιήσῃ τοῦτο, ὅπως ἀκολουθῶς γε | νομένης ἀπὸ κοινοῦ συνδιασκέψεως περὶ τῆς [] τῆς παρουσίας | ταύτης, διαβιβασθεῖσαν αὐτῇ αἱ περὶ τοῦ πρακτέου ἐκκλησιαστικαὶ | ἡμῶν ὁδηγαὶ καὶ διαταγαί. Περιμένομεν δὲ ταχέως τὴν ἀπο | τελεσματικὴν της ἀπάντησιν. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον | ἔλεος εἶη μετ' αὐτῆς.

,αωξθ' Αὐγούστου κ'. |

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως	ἐν Χ(ριστι)ῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός
† Ὁ Κυζίκου Νικόδημος	» » » » »
† Ὁ Ἰωαννίνων Σωφρόνιος	» » » » »

† Ὁ Δημητριάδος Δωρόθεος	ἐν Χ(ριστι)ῶ ἀγαπητὸς ἀδελφός
† Ὁ Δέρκων Νεόφυτος	» » » » »
† Ὁ Φιλαδελφείας Μελέτιος	» » » » »
† Ὁ Σωζουαγαθουπόλεως Προκόπιος	» » » » »

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1) Καλλίνικος Νικολετάκης, ἐπίσκοπος Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου (1838 - 1869). Οὗτος κατ' ἀρχὰς ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ ἑξαδέλφου του Μελετίου, Μητροπολίτου Κρήτης, ἐπίσκοπος Αὐλοποτάμου (1832). «1838. Ἐλσβε καὶ τὴν Ἐπισκοπὴν Ρεθύμνης ὁ Αὐλοποτάμου Καλλίνικος ἐνωθεῖσαν δι' ἐνεργειῶν του ἀπὸ Κωνσταντινουπόλιν μὲ τὴν Αὐλοποτάμου ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ Μελετίου». Βλ. Μ. Παρλαμά, ἐνθ' ἄνωτ., 314. Περὶ τοῦ Καλλινίκου βλ. καὶ Τιμοθέου Βενέρη, Τὸ Ἀρκάδι διὰ τῶν αἰώνων, Ἀθῆναι, 1938, σ. 154.

2) τακρίριον, ἐπίσημον ἔγγραφο τοῦ Πατριαρχείου πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην.

3) Μετάφρασιν τουρκικοῦ ἔγγράφου, εὑρεθεῖσαν ἐντὸς τῶν σελίδων τοῦ ἐκδομένου ἔγγράφου, παραθέτομεν ἀκολουθῶς:

Μονόφυλλον ἐπὶ λεπτοῦ χάρτου διαστ. $0,22 \times 0,355$ μ.

Τὸ ῥωμαϊκὸν Πατριαρχεῖον διὰ τακρίριον του | ἀνήγγειλε ἡμῖν, ὅτι ὁ ἀποβιώσας ἐπίσκοπος ῥεθύμνης | Καλλίνικος Ἐφένδης, ἐν μέρος τῶν ὁμολόγων τὰ ὁποῖα | ἔλαβε δι' ὅσα χρήματα εἶχε δανείσει εἰς διαφόρους ἐπέγραψε | ἐπ' ὀνόμαί του, τὰ δὲ λοιπὰ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Μιχαήλ | καὶ Σωτηρίου, καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ του Ἰωάννου Ζαχαριάδου, | ὅτι ὁ εἰρημένος Ἀρχιερέως, καθὼν καιρὸν εἶρχετο ἀπὸ Σύ | ρα εἰς Σμύρνην, παρέδωκε τὰ εἰρημένα ὁμολόγια | εἰς τοὺς ῥηθέντας, οἵτινες κρύψαντες αὐτά, ἤδη ἤρξαντο | νὰ τὰ ἐξαργυρώσωσι, καὶ ἐπειδὴ αἱ τοιοῦτοι εἶδους περιουσίαι | τοῦ ἀρχιερέως, κατὰ τοὺς προηγουμένως συνταχθέν | τας καὶ δι' ὑψηλοῦ ἰραδὲ (α) ἐν ἐνεργείᾳ τεθέντας ἐθνικοὺς κα | νονισμοὺς, πρέπει νὰ λαμβάνωνται καὶ διανέμονται παρὰ | τοῦ Πατριαρχείου, ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ Μητροπολίτης Κρήτης | γνωρίζει τὴν εἰρημένην ὑπόθεσιν, διὰ τοῦτο ἐξελέξατο | καὶ διώρισεν αὐτὸν ἐπιτροπον, ὅπως ἐξετασθεῖσης καὶ ἐξακρι | βωθεῖσης προηγουμένως παρ' αὐτοῦ τῆς ὑποθέσεως, ἀκολουθῶς | ἐνεργηθῆ τὸ δέον, διὸ ἐξητήσατο ὅπως γράψωμεν πρὸς | τὴν ὑμε[τέραν] ὑψηλ[ότητα], ἵνα γίνῃ τῶ εἰρημένῳ ἐπιτρόπῳ ἢ παρὰ | τῆς τοπικῆς ἀρχῆς δέουσα βοήθεια, πρὸς δὲ ἐμποδισ | θῆ ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ ἡ ῥηθεῖσα ἐξαργυρώσεις τῶν | ὁμολόγων, καὶ ἐπειδὴ πραγματικῶς ἡ διανομὴ | τῶν Ἀρχιερατικῶν περιουσιῶν, κατὰ τὸ Νιζάμι (β) | πρέπει νὰ γίνῃται παρὰ τοῦ Πατριαρχείου, διὰ | ταῦτα γράφομεν τὴν παροῦσαν φιλικήν, ὅπως ἐνερ | γήσῃ τὰ δέοντα κατὰ τὴν αἴτησιν, καὶ ἐξετάσασα | καλῶς τὴν ὑπόθεσιν μᾶς γράψῃ, ὅπως ἐνοηθέντος προ | γουμένως ἂν ἀληθῶς τὰ δανεισθέντα χρήματα ἦσαν | τῶ ὄντι τοῦ ἀποβιώσαντος ἀρχιερέως, ἀκολουθῶς ἐκτε | λεσθῆ τὸ δέον.

α) Ἰραδές, ἔγγραφο σουλτανικῆ διαταγῆ.

β) Νιζάμι, καθιερωμένη συνήθεια.

Πατριαρχική ἐπιστολή τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κρήτης Μελέτιον δι' ἧς γνωρίζει αὐτῷ τὴν ἐκ τῆς αὐτοκρατορικῆς δωρεᾶς ἑκατὸν χιλιάδων γροσίων ἀγορὰν ἱερῶν ἀμφίων, σκευῶν καὶ βιβλίων διὰ τὰς Ἐκκλησίας καὶ Μονὰς τῆς Κρήτης. (Σεπτέμβριος 1869).

ΑΔΗ, ΜΕ, ἀριθμ. χειρ. 20. Ἐπὶ διφύλλου λεπτοῦ χάρτου διαστ. 0,254×0,375 μ. Ἄνω ἀριστερὰ ὁ τύπος τῆς διὰ πίεσεως ἀποτυπωθείσης σφραγίδος τοῦ Πατριαρχείου καὶ κάτωθι: Ἄριθ. Πρ. 4522 | Ἄρ. Δ. 3334. Ἐπὶ τῆς τελευταίας σελίδος διὰ χειρὸς τοῦ Μητροπολίτου Μελετίου: *περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων ἀποστολῆς πρὸς διανομήν, καὶ δι' ἑτέρας χειρὸς: «† Τῷ Ἱερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Κρήτης ὑπερίτῳ καὶ ἑξάρχῳ Εὐρώπης, | ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ τῆς ἡμῶν Μετριότητος | κὺρ Μελετίῳ».* Σφραγίς ἐφ' ἰσπανικοῦ ἐρυθροῦ κηροῦ μὲ τὸ πατριαρχικὸν οἰκόσημον: δικέφαλον ἀετὸν μὲ ἄνω στέμμα ἐν μέσῳ μηνίσκου καὶ ἰστέρος, καὶ τὰ ψηφίσ *ΓΡ ΓΣ | ΠΤΡ ΚΣ | 1867.* Κατάστασις διατηρήσεως καλή. Ἀποκεκομμένη ἢ θέσις ἐφ' ἧς ἐτέθη γραμματόσημον.

† Γρηγόριος ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

† Ἱερώτατε Μητροπολίτα Κρήτης ὑπέριτε καὶ ἑξαρχε Εὐρώπης ἐν ἀγίῳ πν(εύματι) ἀγαπητέ | ἀδελφέ καὶ συλλειτουργῷ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κὺρ Μελετίε· χάρις εἶη τῇ αὐτῆς Ἱερότητι | καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Ἐγένειο πάντως ἀκουσὴ καὶ τῇ ἱερότητί της ἢ παρὰ τῆς αὐτοκρατο | ρικῆς μεγαλοδωρίας γενομένη χορηγία ἑκατὸν χιλιάδων γροσίων¹ πρὸς ἀγορὰν ἱερῶν ἀμφίων | καὶ ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων διὰ τὰς ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ παθούσας ἐκ τῶν προλαβουσῶν | περιστάσεων² Ἐκκλησίας καὶ ἱερὰ Μοναστήρια, τῶν χρημάτων τούτων σιλλέντων πρὸς ἡμᾶς | μετὰ ὑψηλῆς διαμηνύσεως τοῦ νὰ φροντίσωμεν τῆς ἐκτελέσεως τοῦ δι' ὃν ἐδωρήθησαν σκοποῦ, | οὐκ ἐλείψαμεν ἀμέσως, ἵνα ἐνταῦθα μὲν διορίσωμεν τὴν κατασκευὴν ἀμφίων, δισκοποτήρων, | λαβίδων καὶ τῶν ἄλλων διὰ τὴν ἱερουργίαν ἀναγκαιούντων, ἅτινα παρασκευασθέντα θέλομεν | ἀποστείλει ἀκολούθως εἰς παραλαβὴν τῆς ἱερότητός της, περὶ δὲ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων | διὰ τὸ εὖωνον καὶ εὐχερὲς διεβιβάσαμεν διαταγὴν πρὸς τὸν ἐν Βενετίᾳ τυπογράφον τοῦ Φοίνικος, | ὅπως ἀφ' ἑκάστου βιβλίου τῆς ἀκολουθίας συγκροτήσας σώματα ἑβδομήκοντα πέντε, ἀπο | στείλῃ κατ' εὐθεΐαν εἰς παραλαβὴν τῆς ἱερότητός της ἐντὸς κιβωτίων. Ὅθεν εἰδοποιοῦντες αὐτῇ | διὰ τῆς παρουσίας ἡμετέρας ἐπιστολῆς συναποσιέλλομεν αὐτῇ ἐσώκλειστον καὶ κατάλογον τῶν | περὶ ὧν ὁ λόγος βιβλίων ἅτινα θέλουν παραδοθῆ αὐτῇ

ἀνεξόδως, μὴ ὑποχρεομένη μῆτε | εἰς τελωνειακὰ τέλη, καθόσον ταῦτά
εἰσιν ἐκκλησιαστικὰ ἐξ αὐτοκρατορικῆς δωρεᾶς. Τοῦ | δὲ μεγάλου ὠρο-
λογίου ἐκτυπουμένου ἤδη εἰς νεωτέραν ἔκδοσιν, ἅμα ἐξελθόντος τῶν |
πιεστηρίων, ἀποσιτελοῦμεν ἐπίσης ἑβδομήκοντα πέντε σώματα. Ταῦτα
πρὸς πληροφορίαν της | περιμένοντες εἰδοποιήσιν αὐτῆς περὶ τῆς ἀπο-
σιολῆς τῶν ἄνω βιβλίων. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις | καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος
εἶη μετ' αὐτῆς.

,αωξθ' Σεπτεμβρίου δ' |

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χ(ριστι)ῶ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς ↵

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

¹⁾ Αἱ ἑκατὸν χιλ. γροσίων ἰσοδυναμοῦν μὲ 1000 χρυσᾶς λίρας. Πλὴν τού-
των ἐδόθησαν καὶ ἕτεραι 100 χιλ. γροσίων πρὸς ἐπισκευὴν τῆς Μονῆς Ἀρκα-
δίου, ὡς συνάγεται ἐξ ἀνεκδότων ἐγγράφων εὐρεθέντων ὑφ' ἡμῶν εἰς τὸ ταξι-
νομούμενον Ἀρχεῖον τῆς Δημογεροντίας Ἱηρακλείου (ἔτος 1870).

²⁾ Ἀναφέρεται εἰς τὰς καταστροφὰς καὶ δηλώσεις τὰς ὁποίας ὑπέστη ἡ νῆ-
σος κατὰ τὴν μεγάλην ἐπανάστασιν τοῦ 1866 - 1869. Μετὰ τὸ ὀλοκαύτωμα τοῦ
Ἀρκαδίου δημιουργεῖται διεθνῶς κλίμα συμπαθείας πρὸς τὸν κρητικὸν ἀγῶνα
τόσον εἰς τὴν κοινὴν γνώμην ὅσον καὶ εἰς τὰς Κυβερνήσεις. Μὴ δυναμένη ἡ
Τουρκία νὰ ἀντιδράσῃ προσπαθεῖ νὰ ἐμφανίσῃ ἑαυτὴν φιλειρηνικὴν διὰ τῆς
παροχῆς βοηθείας, παραχωρήσεως προνομίων κ. λ.π. βλ. Νικολάου Βλά-
χου, Λόγος ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς ὀλοκαυτώσεως τῆς Μονῆς Ἀρκαδίου καὶ τῶν
ὑπερασπιστῶν της, εἰς «Κρητικά Χρονικά», Ζ', σσ. 427 - 435, καὶ Ἰωάννου
Μαμάλακη, Ὁ Ἀγῶνας τοῦ 1866 - 1869 γιὰ τὴν ἔνωσιν τῆς Κρήτης, τευχ.
II, 1947, σσ. 148 - 164.

18

Ἀντίγραφον πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς Ἐγκυκλίου τοῦ Πατριάρχου
Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κρήτης
ἐπιτρέπουσα τὴν ταφὴν τῶν Διαμαρτυρομένων ἐν τοῖς κοιμητη-
ρίοις τῶν ὀρθοδόξων καὶ ρυθμίζουσα τὰ κατ' αὐτήν. (Ὀκτώβριος
1869).

ΑΔΗ. ΠΕ, ἀριθ. χειρ. 21. Ἐν ἀντιγράφῳ, ἐπὶ διφύλλου διαστάσεων
0,215 × 0,345 μ. Τὸ κείμενον ἐπὶ τῆς πρώτης σελίδος. Ἄνω ἀριστερά:
Ἀριθμ. Πρ. 5395 | Ἀριθ. Διεκ. 3982. Κατάστασις διατηρήσεως καλή.

Γρηγόριος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας
Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης

Ἱερώτατε Μητροπολίτα Κρήτης, ὑπέριμε καὶ ἔξαρχε Εὐρώπης ἐν
ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸ ἀδελφὸ καὶ | συλλειτουργὸ τῆς ἡμῶν Μειριότη-
τος κὺρ Μελέτιε, χάρις εἶη τῇ Αὐτῆς Ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ.

Ἐπειδὴ | παρὰ τοῦ Σεβασμίου Ἀρχιεπισκόπου Κανταβρυγίας καὶ πρι-
 μάτου πάσης Ἀγγλίας κηρίου Ἀρχιεπίσκοπου Κάμπελ¹⁾, | ἐγένετο ἡμῖν
 ἐσχάτως ἀξίωσις, ὅπως ἐκ τῶν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς μέρεσι παρεπιδη-
 μούντων χριστιανῶν τῆς Ἀγγλι | κητικῆς Ἐκκλησίας συμβάντος θά-
 νάτου τιμῆ, γίνηται ὁ ἐνταφιασμός αὐτοῦ εἰς τὰ ἡμέτερα τῶν ὀρθοδό-
 ξων Νεκρο | ταφεῖα, καὶ ἐπειδὴ ἴην αἴτησιν τῆς Αὐτοῦ Σεβασμιότητος
 παρεδέξατο φιλαδέλφως ἡ Ἐκκλησία, διὰ τοῦτο γράφον | τες διὰ τῆς
 παρούσης Ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς, ἐντελλόμεθα καὶ
 προοριζόμεθα καὶ τὴν Αὐ | τῆς Ἱερότητα, ὅπως ἐν περιπτώσει, καθ'
 ἴην, ἀποβιοῦντος Ἀγγλικανοῦ τινος εἰς μέρος τι τῆς Ἐπαρχίας τῆς ὀ-
 που | οὔ ὑπάρχουσιν ἴδια τῶν Διαμαρτυρομένων νεκροταφεῖα, ζητηθῆ
 γενέσθαι ὁ ἐνταφιασμός αὐτοῦ εἰς τὰ τῶν | ἡμετέρων ὀρθοδόξων, πα-
 ραχωρῆ προθύμως ἡ Ἱερότης τῆς τὴν ἄδειαν τοῦ ἐνταφιάζεσθαι ἐν
 αὐτοῖς, ἄνευ μὲν | τοι τοῦ παρέχεσθαι δικαίωμα ἰδιοκτησίας ἢ μετοχῆς
 τινος ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς ταφῆς αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ | συμπέσῃ θάνατος ἐτέ-
 ρου τινὸς ἐκ τῶν ἑτεροδόξων μὴ ἔχόντων ἰδίους Ἱερεῖς, καὶ οἱ συγγε-
 νεῖς τοῦ τεθνεῶτος ἀπαι | τήσωσιν, ἵνα συνοδεύσωσι τὸν νεκρὸν οἱ ἡ-
 μέτεροι Ἱερεῖς, ἡ Ἱερότης τῆς τὰ διορίζῃ εἴα ἢ δύο τῶν ἡμετέρων Ἱε-
 ρέ | ων, ἵνα συνοδεύσωσι τὸν νεκρὸν, ψάλλοντες τὸν Τρισάγιον ὕμνον,
 τὸν ἑκατοστὸν δέ-ατον ὄγδον ψαλμὸν²⁾ | ἐκ τῆς νεκρωσίμου ἀκολου-
 θίας μετὰ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Ἀποστόλου καὶ τοῦ Εὐαγγελίου. Ὅπου
 δὲ | ὑπάρχουσιν Ἱερεῖς αὐτῶν, οἱ ἡμέτεροι μηδὲν λαμβάνωσι μέρος ἐν
 τῇ τελειῇ. Ταῦτα τοίνυν πρὸς | πληροφορίαν καὶ ὁδηγίαν τῆς, ἡ δὲ τοῦ
 Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἶη μετὰ τῆς αὐτῆς Ἱερότητας.

ἠαυξθ' Ὀκτωβρίου κ' |

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως	ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† Ὁ Κυζίκου Νικόδημος	» » » »
† Ὁ Τουρνόβου Γρηγόριος	» » » »
† Ὁ Σμύρνης Μελέτιος	» » » »
† Ὁ Σωζουαγαθουπόλεως Προκόπιος	» » » »
† Ὁ Γρεβενῶν Γεννάδιος	» » » »
† Ὁ Δέρκων Νεόφυτος	» » » »
† Ὁ Δράμας Ἀγαθάγγελος	» » » »
† Ὁ Δημητριάδος Δωρόθεος	» » » »
† Ὁ Νύσσης Καλλίνικος	» » » »

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

¹⁾ Ἀρχιεπίσκοπος Κανταβρυγίας, Πριμᾶτος πάσης Ἀγγλίας. Ἀλληλογραφίαν αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐν Λονδίῳ πρεσβευτὴν τῆς Τουρκίας Κωστάκη Μουσοῦρον βλ. εἰς Γενναδίου Ἀραμπατζόγλου

μητροπολίτου Ἑλιουπόλεως καὶ Θηρῶν, Φωτίειον Βιβλιοθήκην, μ. Β' σ. 87 καὶ σ. 232.

²⁾ Ψαλμὸς 118ος (ΡΙΗ'): ὁ ἄμωμος (: Μακάριοι οἱ ἄμωμοὶ ἐν ὁδοῖ, οἱ πορευόμενοι ἐν νόμῳ Κυρίου...)

† ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΛΑΤΑΚΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ Σ. Ε. — Τὰ ἀνωτέρω ἔγγραφα μετὰ τοῦ σχετικοῦ προλόγου καὶ τῶν σημειώσεων παρεδόθησαν εἰς τὴν σύνταξιν τῶν «Κρητικῶν Χρονικῶν» ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ὀλίγον πρὸ τοῦ αἰφνιδίου θανάτου του. Ὡς ἐκ τούτου ἐδημοσιεύθησαν ὡς ἔχουν, ἄνευ τῶν διορθώσεων ἐκείνων, τὰς ὁποίας πιθανὸν νὰ ἐπέφεραν, ἐὰν ἔζη, ὁ συγγραφεύς.